Gemeente Bergen op Zoom

Aan de leden en burgerleden
van de gemeenteraad
van Bergen op Zoom

20 JAN. 2022

Uw kenmerk		Ons kenmerk	U22-000623	Datum	
Uw brief		Beh. door		Doorkiesnr.	
Onderwerp:	ZB21001153 Beantwoording vragen beeldvorming 11 januari: voorkeurslocatie Hoogspanningsstation Auvergnepolder	Cluster	R&E/Wonen & Leven,	Bijlage(n)	6

Beste leden en burgerleden,

Tijdens de beeldvormende vergadering van 11 januari 2022 over raadsvoorstel RVB21-0091 zijn er door ons, TenneT en Enexis meerdere toezeggingen gedaan. Daarnaast is uit de avond gebleken dat de omwonenden van Lepelstraat en Kladde en omgeving zich overvallen voelden door het voorgestelde voorkeursscenario in het Raadsvoorstel. Naast de behandeling van de vragen en toezeggingen zullen we daarom ook ingaan op het communicatietraject. Ook is – in de vorm van een technische vraag na afloop van de vergadering - de Quickscan opgevraagd waarnaar in het raadsvoorstel wordt verwezen. Deze is toegevoegd aan de bijlagen. Omdat een deel van de toezeggingen door TenneT en Enexis zijn gedaan zullen wij ons daarvoor baseren op de beantwoordingsbrief van TenneT die wij op 19 januari hebben ontvangen (zie bijlage 2) en de schriftelijke inspraakbijdrage van Enexis (Bijlage 4).

De toezeggingen

1. De visualisatie van locatie BOZ-03 wordt nagezonden (TenneT)
2. Er komt nadere schriftelijke informatie naar de raad waarom de verschoven locatie 4 wel of niet kan (College, Tennet).
3. De vraag hoe de ontsluiting van BOZ 1 en/of BOZ 2 zal plaatsvinden wordt schriftelijk beantwoord (Enexis)
4. Er wordt een schriftelijke motivatie aangereikt waarom bij locatie 1 niet is gekozen voor moderne 'slanke' hoogspanningmasten (TenneT).
5. Vraag of de waarderingstabellen (technisch) beschikbaar/ openbaar kunnen worden gemaakt, zodat raadsleden eigen exercities kunnen maken. Met daarbij de opmerking of de wethouder mogelijk kan besluiten om dit al dan niet al vóór de commissie beschikbaar te stellen met het oog op de voorbereiding op de commissiebehandeling).

Ad 1. Visualisatie BOZ-03

De visualisatie van locatie BOZ-03 is door TenneT aan ons aangeleverd en vindt u in bijlage 1.

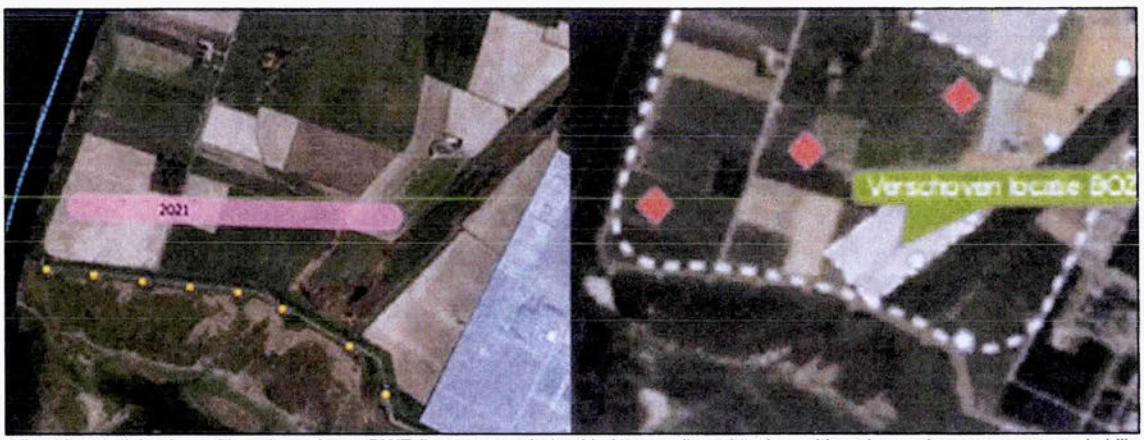
Ad 2. Verschoven locatie 4

TenneT is in hun beantwoordingsbrief ook ingegaan op de haalbaarheid van de verschoven locatie 4. Daarnaast heeft RWE (de huidige uitbater van Windpark Halsteren) ons benaderd over de positionering van drie nieuwe windmolens ter vervanging van het huidige windpark. In de onderstaande beantwoording zullen we verwijzen naar hun bijdragen en deze aanvullen.

Er zijn meerdere gronden waarom de verschoven locatie 4 *niet* haalbaar is:

- Afstand van het hoogspanningsstation tot bestaande (en toekomstige) windmolens moet minimaal 245 meter bedragen.

In bijlage 3 zijn meerdere afbeeldingen weergegeven met betrekking tot de positionering van de bestaande en nieuwe windmolens. Op afbeelding 1 van de bijlage (tevens hieronder opgenomen) zijn in het linker plaatje met gele puntjes de 8 bestaande windmolens aangegeven. De positionering van de drie molens die het bestaande park moeten vervangen liggen in lijn binnen de roze streep. Het rechter plaatje komt uit de bijlage van de inspraakreactie van de heer Van den Eijnden. Hierop zijn met een rode ruitvorm drie posities aangegeven samen met de verschoven locatie 4. Op afbeelding 2 van bijlage 3 heeft RWE aan ons de werkelijke positionering van de nieuw geplande windmolens aangegeven. Zij hadden in de stukken op het raadsinformatiesysteem al gezien dat de drie rode ruitvormige aanduidingen niet overeenkwamen met de positionering zoals zij met Defensie in het kader van mogelijke radarverstoring hebben afgestemd. Hun eerdere vervangingsverzoek van Windpark Halsteren is juist door de radarverstoring bij defensie gestrand. Op afbeelding 3 van bijlage 3 is een visualisatie van de drie nieuwe windmolens weergegeven. Deze is terug te vinden op de website www.windparkhalsteren.nl.

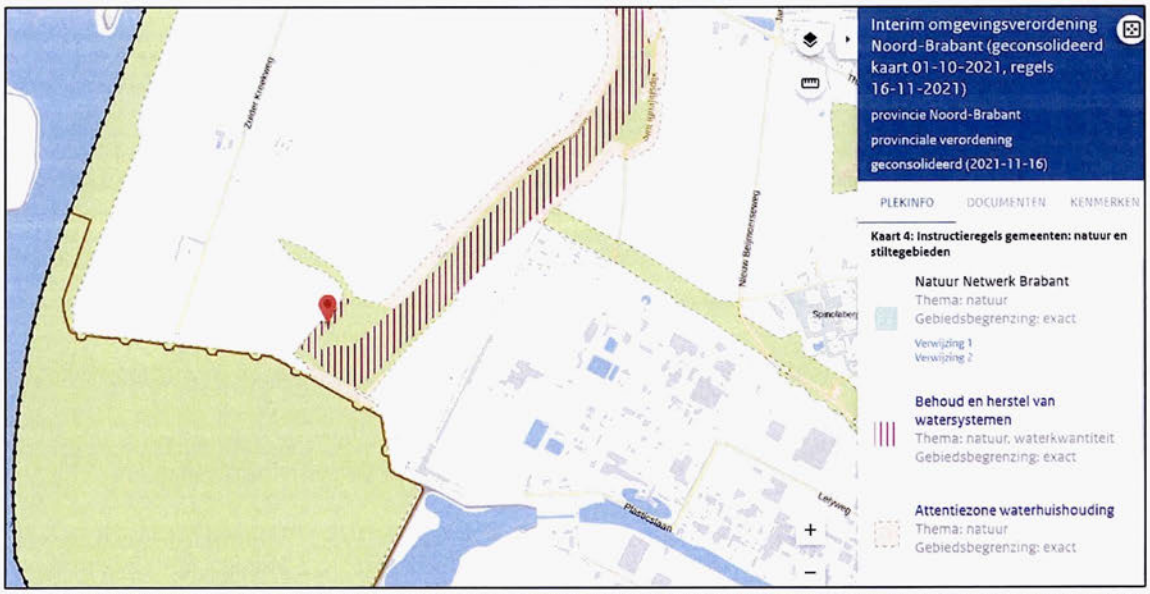

Afbeelding 1: links de positionering volgens RWE (bron: www.windparkhalsteren.nl), rechts de positionering zoals aangegeven op de bijlage behorende bij de inspreekbijdrage

De afbeelding laat zien dat de verschoven locatie 4 tegen de dijk aanligt en daardoor zeker niet op 245 meter afstand van de *bestaande* molens ligt. Daarnaast ligt de nieuwe positionering over de verschoven locatie 4 heen. Op afbeelding 2 van bijlage 3 is de laatste geplande windmolen dan ook bovenop de verschoven locatie geplaatst. Hierdoor is de verschoven locatie 4 niet mogelijk door de directe nabijheid van danwel de bestaande danwel de nieuwe molens die oude zouden moeten vervangen.

- Ligging binnen Natuurnetwerk Brabant

Zoals op afbeelding 4 goed te zien is zal de verschoven locatie 4 tegen het lange Water aan en over de aftakking (aan de westzijde) van het Lange water heen komen te liggen. Dit effect zal nog groter zijn omdat de werkelijke benodigde ruimte voor het hoogspanningsstation groter is dan de rechthoek die in de bijlage bij de inspraakreactie is opgenomen. Het Lange Water en de aftakking zijn onderdeel van Natuurnetwerk Brabant (NNB). Tevens ligt de locatie binnen de extra aanduiding "behoud en herstel van watersystemen". Dit betekent dat de Provincie hoogstwaarschijnlijk niet akkoord zal gaan met deze ontwikkeling. De ligging in de NNB heeft daarom grote invloed op de haalbaarheid van de locatie. TenneT geeft in hun beantwoording aan dat voor de realisatie van deze locatie een tijdelijke en permanente hoogspanningslijn nodig is door Natura 2000-gebied en Natuurnetwerk Nederland-gebied. TenneT stelt vervolgens dat op basis van het voorgaande de locatie vanuit wet- en regelgeving niet vergunbaar is.

Afbeelding 4: Uitsnede kaart natuur en stiltegebieden, interim omgevingsverordening Provincie met locatieaanduiding verschoven locatie 4. (Bron: www.ruimtelijkeplannen.nl)

Er zijn zijn ook aspecten die geen harde no go opleveren voor de verschuiving van locatie BOZ-04 maar waardoor een verschoven locatie wel ongunstiger is dan de voorgedragen opties in het raadsvoorstel.

- De huidige locatie BOZ-04 is niet voor niets gesitueerd zoals hij is. Hier is er voldoende afstand is tot woningen, zodat ze niet in de elektromagnetische zone komen te liggen. Dat is een traceringsuitgangspunt van TenneT. De dichtstbijzijnde woning ligt op 300 meter. Ten zuiden van BOZ-04 liggen twee gevoelige bestemmingen, die dan mogelijk binnen de elektromagnetische zone komen te liggen.
- Bij locatie BOZ-04 liggen momenteel al meerdere geluidsgevoelige objecten binnen de VNG-richtafstand van 500 meter. Dat is voor TenneT geen no-go, maar zij proberen dat wel zoveel mogelijk te beperken.
- BOZ-04 ligt op het kritieke pad van afstand houden (800 meter) tot risicovolle inrichtingen (in dit geval SABIC innovative Plastics). Verder schuiven richting het bedrijventerrein betekent dat de locatie volledig binnen de BRZO Veiligheidszone komen te liggen. Dat is voor TenneT geen harde no-go, maar betekent wel dat zij een risicoafweging moeten maken om acceptabele risico's ten opzichte van de BRZO-inrichting te bepalen.
- Aan de zuidelijke zijde van de waterkering ligt het stikstofgevoelige Natura-2000 gebied Zoommeer. De verschoven locatie 4 ligt direct aan de noordelijke zijde van de dijk en ligt daarmee op zeer korte afstand van dit gebied. Dit is ruim binnen de verstoringsafstand voor bouwwerkzaamheden (1,5 km) op Natura-2000 gebieden. Hoe dichter je richting het Natura-2000 gebied Zoommeer schuift, des te groter de kans op effecten van stikstofdepositie/verstoring tijdens de aanleg.
- De Banddijk heeft in het kader van waterveiligheid een beschermingszone van 50 meter vanaf de voet van de dijk, waardoor de verschoven locatie 4, die tegen de dijk aan ligt, in noordelijke richting verschoven moet worden. Hierdoor komt de locatiedichter bij de bebouwing te liggen.

Ad 3. Ontsluiting Locaties BOZ-01 en 02

In hun schriftelijke inspraakbijdrage geeft Enexis aan dat ten aanzien van de voorkeurslocatie de volgende zaken van belang zijn:

- Ontsluiting: tientallen ondergrondse middenspanningskabels moeten van het station naar verschillende locaties worden aangelegd om klantaansluiting te realiseren.
- Oppervlakte: er moet voldoende ruimte zijn om de apparatuur en installaties te plaatsen. We gaan er vanuit dat de locaties zo gekozen worden dat dit voldoende zal zijn.

- Bereikbaarheid: de locatie moet toegankelijk zijn voor het plaatsen van 150/20/10 kV transformatoren. We gaan er hier vanuit dat dit goed is (de grotere 380/150 kV transformatoren van TenneT moeten ook geplaatst worden).

Over de ontsluiting van een hoogspanningsstation zegt Enexis: De middenspanningskabels die van het station ondergronds moeten worden aangelegd, tot meer dan 10 km van het station, zijn voor klantaansluitingen (grootschalige opwek, afname, overname van bestaande netten, etc.). De kabels moeten naar alle windrichtingen, ook voor klanten die we nu nog niet kennen. De kabels kunnen voor een deel al worden aangelegd, ook als daar nog niet direct klanten op worden aangesloten. Dit kunnen we echter niet voor alle toekomstige kabels doen. Een station wordt ontworpen, minimaal voor de komende 50 jaar. Daarom is het van belang om een nieuw station zo flexibel en open mogelijk op te zetten t.b.v. alle windrichtingen tot een straal van meer dan 10 km.

Doorvertaald naar de geschiktheid van de twee voorkeurslocaties BOZ-01 en BOZ-02 betekent dit voor Enexis het volgende:
- BOZ-1 heeft een open ligging in de weilanden en is weinig ingesloten door bebouwing, grote wegen of water. Daarmee lijkt BOZ-1 een geschikte locatie voor de ontsluiting van het station met de ondergrondse middenspanningskabels.
- BOZ-2 is aan de noordkant en aan de oostkant ingesloten door water 'Lange Water'. Direct aan de westkant loopt rivier Schelde-Rijnkanaal. In deze windrichtingen zouden de middenspanningskabels middels gestuurde boring moeten worden aangelegd. Afhankelijk van de oriëntatie die gekozen wordt is de zuidkant al dan niet vrij, als het Enexis deel aan de noordkant wordt aangelegd dan is de zuidkant ook niet vrij omdat het TenneT deel daar ligt.

Enexis trekt hieruit de volgende conclusie: voor Enexis Netbeheer is stationslocatie BOZ-1 het meest geschikt. BOZ-1 ligt vrij(er) en biedt meer mogelijkheden tot aanleg. BOZ-2 is minder geschikt vanwege het water rondom deze locatie.

Ad 4. Gebruikt mastype voor de aansluiting van het Station
In hun brief gaat TenneT in op het gebruikte masttype. Ze geven aan dat er is niet gekozen voor de zogenaamde 'wintrackmasten' omdat de nieuwe bovengrondse verbinding die nodig is om het nieuwe hoogspanningsstation te verbinden met de bestaande bovengrondse verbinding, onderdeel is van de bestaande verbinding. Het is daarmee een reconstructie van de bestaande lijn. Bij reconstructies als deze houdt TenneT het bestaande masttype van de hoogspanningsverbinding aan. Hiervoor wordt verder gebouwd met de bestaande masten om het bestaande beeld in de omgeving niet te veel te verstoren.

Ad 5. Beschikbaarstellen van de waarderingstabellen.
De Excel versies van de waarderingstabellen zijn door ons aangeleverd aan de griffie. Indien u deze wenst te gebruiken kunt u ze daar opvragen.

De Quickscan
De scan die is terug te vinden in de bijlagen van deze brief is uitgevoerd in het kader van het Nationale Programma Regionale Energie Strategie. Het is een kijk op hoe meerdere thema's in een bovenregionaal verband kunnen worden opgepakt. Daarmee is de quickscan meer een aanzet voor verdere visievorming en een discussiestuk en heeft deze geen enkele status. Wij vragen dan ook of u deze scan op die wijze wil behandelen.

Het gelopen communicatietraject
Er is in afgelopen periode een uitgebreid communicatietraject doorlopen waarbij de omgeving op meerdere momenten, en via diverse kanalen kon meepraten en reageren op de plannen om een nieuw hoogspanningsstation te realiseren. Hierbij is door TenneT, omwonenden en anderen regelmatig de pers opgezocht, wat heeft geresulteerd in meerdere artikelen. Ook wij hebben de omwonenden met informatiebrieven op 14 september en 24 december 2021 op de hoogte gebracht van het proces. In de laatste brief hebben we de omwonenden uitgenodigd om in te spreken tijdens de beeldvormende vergadering van 11 januari 2022. Dit heeft uiteindelijk geresulteerd in meerdere inspraakbijdragen tijdens de vergadering van vooral omwonenden uit Lepelstraat, Kladde en omstreken. In bijlage 6 hebben we alle

communicatiemomenten in een chronologisch overzicht opgenomen. Daarnaast hebben we enkele feiten opgenomen die aangegeven dat er uit de regio Lepelstraat en Kladde en omgeving is gereageerd op de planvorming. Op 11 januari hebben wij een petitie in ontvangst genomen tegen de vestiging van een hoogspanningsstation aan de zuidelijke zijde van de Auvergnepolder. Wij hebben vernomen dat er ook een petitie door de onwonenden in het noordelijke gebied wordt voorbereid.

Wij begrijpen dat deze omwonenden zich overvallen voelen door het voorgestelde voorkeursscenario BOZ-01 in het raadsvoorstel. Met de bijlage willen we onder andere laten zien dat er op een grote verscheidenheid aan manieren is gecomuniceerd over dit project. Het feit dat het proces liep, dat men hierop kon reageren en dat er zeer noordelijk gelegen locaties in beeld waren, kon in onze beleving niet aan de aandacht van omwonenden zijn ontsnapt. Alle ingekomen reacties tijdens het proces zijn opgenomen in het Bijlagenboek behorende bij het projectboek. Hierin staan ook vele reacties uit de Lepelstraat en Kladde en omgeving. Deze zijn dan ook bij de totstandkoming van het raadsvoorstel betrokken.

Wij hopen hiermee u voldoende te hebben geïnformeerd zodat u op 3 februari 2022 een besluit op het raadsvoorstel kunt nemen.

Bijlagen
1. Visualisaties locatie BOZ-03
2. Beantwoordingsbrief TenneT
3. Afbeelding en visualisaties positionering bestaande en toekomstige windmolens Windpark Halsteren
4. Schriftelijke inspraakbijdrage Enexis
5. De Quickscan
6. Chronologisch overzicht communicatie

Met vriendelijke groet,

het college van burgemeester en wethouders van Bergen op Zoom,
namens het college,

Bijlage 1: Visualisaties locatie BOZ-03

Noot: deze visualisaties zijn indicatief. Er is nog geen rekening gehouden met landschappelijke inpassing.

LOCATIE BOZ-3

Noot: deze visualisaties zijn indicatief. Er is nog geen rekening gehouden met landschappelijke inpassing.

Stationslocatie: BOZ-3
Locatie: Vanaf kruising Vrouwenlandseweg / Noorder Kreekweg
Situatie: Nu

Noot: deze visualisaties zijn indicatief. Er is nog geen rekening gehouden met landschappelijke inpassing.

Stationslocatie: BOZ-3
Locatie: Vanaf kruising Vrouwenlandseweg / Noorder Kreekweg
Situatie: Straks

Noot: deze visualisaties zijn indicatief. Er is nog geen rekening gehouden met landschappelijke inpassing.

Stationslocatie: BOZ-3
Locatie: Vanaf Eendrachtweg t.h.v. Het Lange Water
Situatie: Nu

Noot: deze visualisaties zijn indicatief. Er is nog geen rekening gehouden met landschappelijke inpassing.

Stationslocatie: BOZ-3
Locatie: Vanaf Eendrachtweg t.h.v. Het Lange Water
Situatie: Straks

Noot: deze visualisaties zijn indicatief. Er is nog geen rekening gehouden met landschappelijke inpassing.

Stationslocatie: BOZ-3
Locatie: Vanaf kruising Vrouwenlandseweg / Kijkuit / Heenweg
Situatie: Nu

Noot: deze visualisaties zijn indicatief. Er is nog geen rekening gehouden met landschappelijke inpassing.

Stationslocatie: BOZ-3
Locatie: Vanaf kruising Vrouwenlandseweg / Kijkuit / Heenweg
Situatie: Straks

Noot: deze visualisaties zijn indicatief. Er is nog geen rekening gehouden met landschappelijke inpassing.

Stationslocatie: BOZ-3
Locatie: Vanaf kruising Heenweg / Groenedijk
Situatie: Nu

Noot: deze visualisaties zijn indicatief. Er is nog geen rekening gehouden met landschappelijke inpassing.

Stationslocatie: BOZ-3
Locatie: Vanaf kruising Heenweg / Groenedijk
Situatie: Straks

Bijlage 2: Beantwoordingsbrief TenneT

Postbus 718, 6800 AS Arnhem, Nederland
Gemeente Bergen op Zoom,
College van Burgemeester en Wethouders,
Postbus 35, 4600 AA Bergen op Zoom

CLASSIFICATIE	C1 - Publieke Informatie
DATUM	19 januari 2022
ONZE REFERENTIE	003.120.20 0991027
BEHANDELD DOOR	[redacted]
TELEFOON DIRECT	[redacted]
E-MAIL	[redacted]
AANTAL BIJLAGEN	1

BETREFT Toezeggingen nav beeldvormende raadsvergadering 11 januari

Geachte heer, mevrouw,

Naar aanleiding van de beeldvormende raadsvergadering op 11 januari heeft TenneT een aantal toezeggingen gedaan. Hieronder de beantwoording.

- Tijdens de gehouden presentatie van TenneT is door mevrouw [redacted] (Lokaal Realisme) om een visualisatie gevraagd van locatie BOZ 3. Deze visualisaties zijn weergegeven in de bijlage van deze brief.

- Daarnaast is er een toezegging gedaan door wethouder [redacted] n.a.v. vraag van hr. [redacted] (GBWP): Er komt nadere schriftelijke informatie naar de raad waarom de verschoven locatie 4 wel of niet kan. Vanuit TenneT is er al in de raadsvergadering aangegeven dat verschuivingen van locatie 4 of varianten daarop meerdere belemmeringen met zich meebrengen. Dergelijke vragen hebben we ook al van betrokken omwonenden gekregen en uitgelegd waarom deze belemmeringen er zijn. Daarbij hebben wij aangegeven dat het een optelsom is van wettelijke kaders en randvoorwaarden. De schuifruimte bij locatie 4 richting het zuiden is beperkt. Hieronder beschrijven we enkele van deze punten:

    - Locatie 4 is nu zo gesitueerd dat er voldoende afstand is tot woningen, zodat ze niet in de elektromagnetische zone komen te liggen. Dat is een traceringsuitgangspunt van TenneT. De dichtstbijzijnde woning ligt op 300 meter. Ten zuiden van locatie 4 liggen twee gevoelige bestemmingen, die dan mogelijk binnen de elektromagnetische zone komen te liggen.
    - Bij deze locatie liggen momenteel al meerdere geluidsgevoelige objecten binnen de VNG-richtafstand van 500 meter ten aanzien van geluidshinder. Dat is geen no-go, maar we proberen dat zoveel mogelijk te beperken.
    - Locatie 4 ligt op het kritieke pad van afstand houden (800 meter) tot risicovolle inrichtingen (in dit geval SABIC innovative Plastics). Verder schuiven richting het bedrijventerrein betekent dat we volledig binnen de BRZO Veiligheidszone komen te liggen. Dat is geen harde no-go, maar betekent wel dat we een risicoafweging moeten maken om acceptabele risico's ten opzichte van de BRZO-inrichting te bepalen.

- Zuidoostelijk en ten zuiden van locatie 4 ligt NNN-gebied Het Lange water (nu op 300 meter afstand). Dit beschermde gebied moeten we ontzien en maakt de schuifruimte beperkt.
- De afstand tot het stikstofgevoelige Natura-2000 gebied Zoommeer is momenteel ongeveer 1 kilometer. De locatie ligt daarmee al binnen de verstoringsafstand voor bouwwerkzaamheden (1,5 km) op Natura-2000 gebieden. Hoe dichter je richting het Natura-2000 gebied Zoommeer schuift, des te groter de kans op effecten van stikstofdepositie tijdens de aanleg.

Kort inzoomend op de haalbaarheid van voorstel 4b dan spelen bovenstaande punten een nog grotere rol, aangezien je dan dichter met je locatie komt op de wettelijke beschermingszones. Op deze plek heb je ook te maken met geplande nieuwe windmolens , bestaande bebouwing en NNN- gebied. Indien deze de locatie overlappen is deze locatie niet haalbaar, aangezien er alternatieven voor handen zijn. Ook indien deze windmolens anders gesitueerd zijn dan moet je rekening houden met een met een risico-richtafstand (245 meter) tot de windturbines. Deze houdt TenneT minimaal aan om veiligheidsaffecten en effecten op leveringszekerheid te voorkomen. Voor de realisatie van deze locatie is een permanente en tijdelijke hoogspanningslijn nodig door Natura 2000- gebied en NNN- gebied. Dit is vanuit wet- en regelgeving niet vergunbaar.

- Tot slot is door [redacted] (CDA) de vraag gesteld waarom bij locatie 1 niet is gekozen voor moderne 'slanke' hoogspanningsmasten. Er is niet gekozen voor deze zogenaamde 'wintrackmasten' omdat de nieuwe bovengrondse verbinding die nodig is om het nieuwe hoogspanningsstation te verbinden met de bestaande bovengrondse verbinding, onderdeel is van de bestaande verbinding. Het is daarmee een reconstructie van de bestaande lijn. Bij reconstructies als deze houdt TenneT het bestaande masttype van de hoogspanningsverbinding aan. Hiervoor wordt verder gebouwd met de bestaande masten om het bestaande beeld in de omgeving niet te veel te verstoren.

Hoogachtend,
TenneT TSO B.V.

[redacted]

[redacted]

Bijlage 3: Afbeelding en visualisaties positionering bestaande en toekomstige windmolens Windpark Halsteren

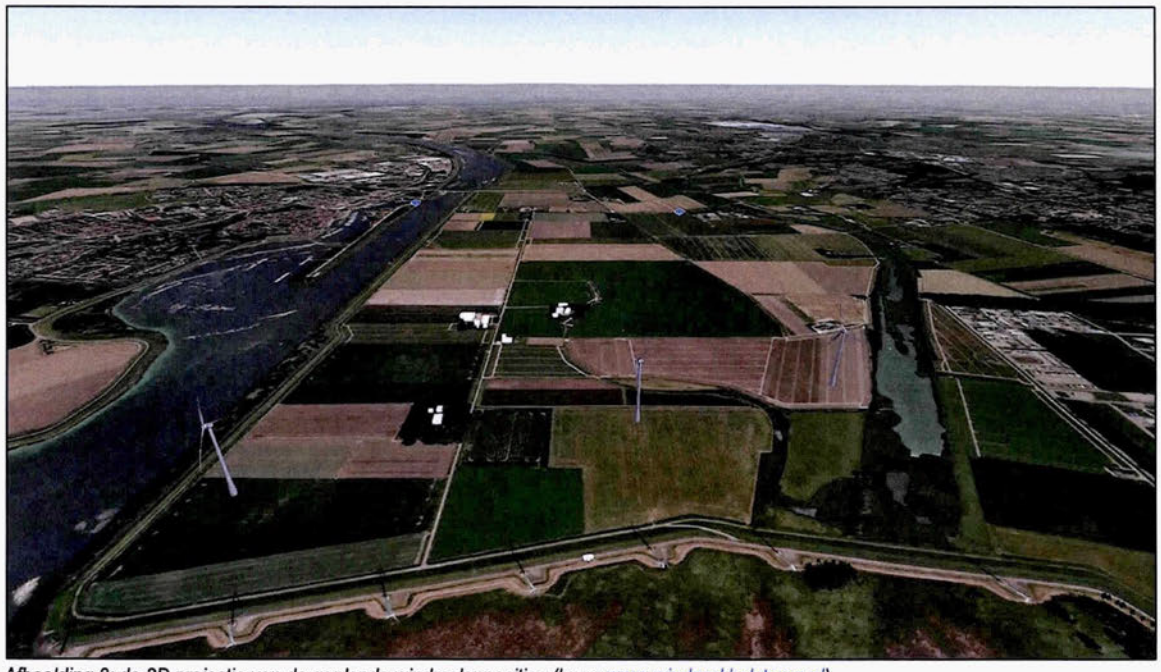
Bijlage 3: Afbeelding en visualisaties positionering bestaande en toekomstige windmolens Windpark Halsteren

Afbeelding 1: links de positionering volgens RWE (bron: www.windparkhalsteren.nl), rechts de positionering zoals aangegeven op de bijlage behorende bij de inspreekbijdrage

Afbeelding 2: Door RWE aangeleverde afbeelding waarin de windmolens geprojecteerd zijn op de bijlage uit de inspreekbijdrage

Afbeelding 3: de 3D projectie van de geplande windmolenposities (bron: www.windparkhalsteren.nl)

Bijlage 4: Schriftelijke inspraakbijdrage Enexis

aan Griffie@bergenopzoom.nl

kopie aan [redacted]

van [redacted] en [redacted]

e-mail [redacted]

datum 7 januari 2022

versienummer 1

kenmerk 210107 HS/MS BOZ

Onderbouwing nieuw HS/MS station bij Bergen op Zoom t.b.v. beeldvormende Raadsvergadering op dinsdag 11 januari 2022; Voorkeursvariant netversterking Bergen Op Zoom – Schouwen Duiveland.

Deze notitie is als volgt opgebouwd:

1. Nut en noodzaak
2. Station Bergen op Zoom in transportschaarste fase 2
3. Geschiktheid voorkeurslocaties

1. Nut en Noodzaak

Nut en noodzaak van het station in Bergen op Zoom is uitgebreid beschreven in het projectboek, zie 'aanvraag extra netcapaciteit Enexis Netbeheer'.

De conclusie uit deze aanvraag is dat de beschikbare capaciteit op de bestaande HS/MS stations in de omgeving Bergen op Zoom, de uitbreidingsmogelijkheden en de afstanden, onvoldoende aansluitmogelijkheden bieden voor het behalen van de RES ambitie voor 2030. Bovendien wordt verwacht dat de duurzame opwek in 2050 significant hoger moet liggen dan in 2030 om de doelen van het Klimaatakkoord te halen. Daarmee wordt het capaciteitstekort voor het aansluiten van duurzame opwek in de omgeving Bergen op Zoom alleen maar groter.

De ambities op de langere termijn kunnen derhalve niet worden aangesloten op het elektriciteitsnet. Naast duurzame opwek gaat elektrificatie en groei van industrie een grote rol spelen in de omgeving van Bergen op Zoom, ook daarin zal een nieuw station een belangrijke faciliterende rol spelen. Daarom is vanuit Enexis-oogpunt een nieuw HS/MS station in de omgeving Bergen op Zoom noodzakelijk. Een nieuw station zorgt ervoor dat het RES bod van 2030 kan worden aangesloten en dat ook richting 2050 ruimte is voor verdere ontwikkelingen

2. Actuele transportschaarste HS/MS station Bergen op Zoom

Ten tijde van de aanvraag voor extra capaciteit vanuit Enexis Netbeheer, november 2020, was er nog beperkte mogelijkheid voor het aansluiten van duurzame initiatieven.

De mogelijkheden zijn er inmiddels niet meer, aangezien station BOZ naar transportschaarste fase 2 is gegaan. Dit houdt in dat uit de onderzoeken blijkt dat congestiemanagement geen oplossing biedt voor de fysieke congestie in dit netdeel. Er kunnen dus geen nieuwe grote (> 3 x 80 Ampere) initiatieven worden aangesloten. Ook heeft het station geen uitbreidingsmogelijkheden.

3. Geschiktheid (voorkeurs)locaties (zie onderstaande kaart)

Voor Enexis Netbeheer zijn de volgende zaken van belang bij een nieuwe stationslocatie:

a. **Ontsluiting**: tientallen ondergrondse middenspanningskabels moeten van het station naar verschillende locaties worden aangelegd om klantaansluiting te realiseren. Dit onderwerp wordt hieronder verder toegelicht.

b. **Oppervlakte**: er moet voldoende ruimte zijn om de apparatuur en installaties te plaatsen. We gaan er vanuit dat de locaties zo gekozen worden dat dit voldoende zal zijn.

c. **Bereikbaarheid**: de locatie moet toegankelijk zijn voor het plaatsen van 150/20/10 kV transformatoren. We gaan er hier vanuit dat dit goed is (de grotere 380/150 kV transformatoren van TenneT moeten ook geplaatst worden).

De middenspanningskabels die van het station ondergronds moeten worden aangelegd, tot meer dan 10 km van het station, zijn voor klantaansluitingen (grootschalige opwek, afname, overname van bestaande netten, etc.). De kabels moeten naar alle windrichtingen, ook voor klanten die we nu nog niet kennen. De kabels kunnen voor een deel al worden aangelegd, ook als daar nog niet direct klanten op worden aangesloten. Dit kunnen we echter niet voor alle toekomstige kabels doen. Een station wordt ontworpen, minimaal voor de komende 50 jaar. Daarom is het van belang om een nieuw station zo flexibel en open mogelijk op te zetten t.b.v. alle windrichtingen tot een straal van meer dan 10 km.

Voor wat betreft de geschiktheid van de 2 voorkeurslocaties BOZ-1 en BOZ-2

- **BOZ-1** heeft een open ligging in de weilanden en is weinig ingesloten door bebouwing, grote wegen of water. Daarmee lijkt BOZ-1 een geschikte locatie voor de ontsluiting van het station met de ondergrondse middenspanningskabels.

- **BOZ-2** is aan de noordkant en aan de oostkant ingesloten door water 'Lange Water'. Direct aan de westkant loopt rivier Schelde-Rijnkanaal. In deze windrichtingen zouden de middenspanningskabels middels gestuurde boring moeten worden aangelegd. Afhankelijk van de oriëntatie die gekozen wordt is de zuidkant al dan niet vrij, als het Enexis deel aan de noordkant wordt aangelegd dan is de zuidkant ook niet vrij omdat het TenneT deel daar ligt.

Conclusie: voor Enexis Netbeheer is stationslocatie BOZ-1 het meest geschikt. BOZ-1 ligt vrij(er) en biedt meer mogelijkheden tot aanleg. BOZ-2 is minder geschikt vanwege het water rondom deze locatie.

Bijlage 5: De Quickscan

Ontwerpend onderzoek naar mogelijkheden van meervoudig ruimtegebruik en functiecombinaties

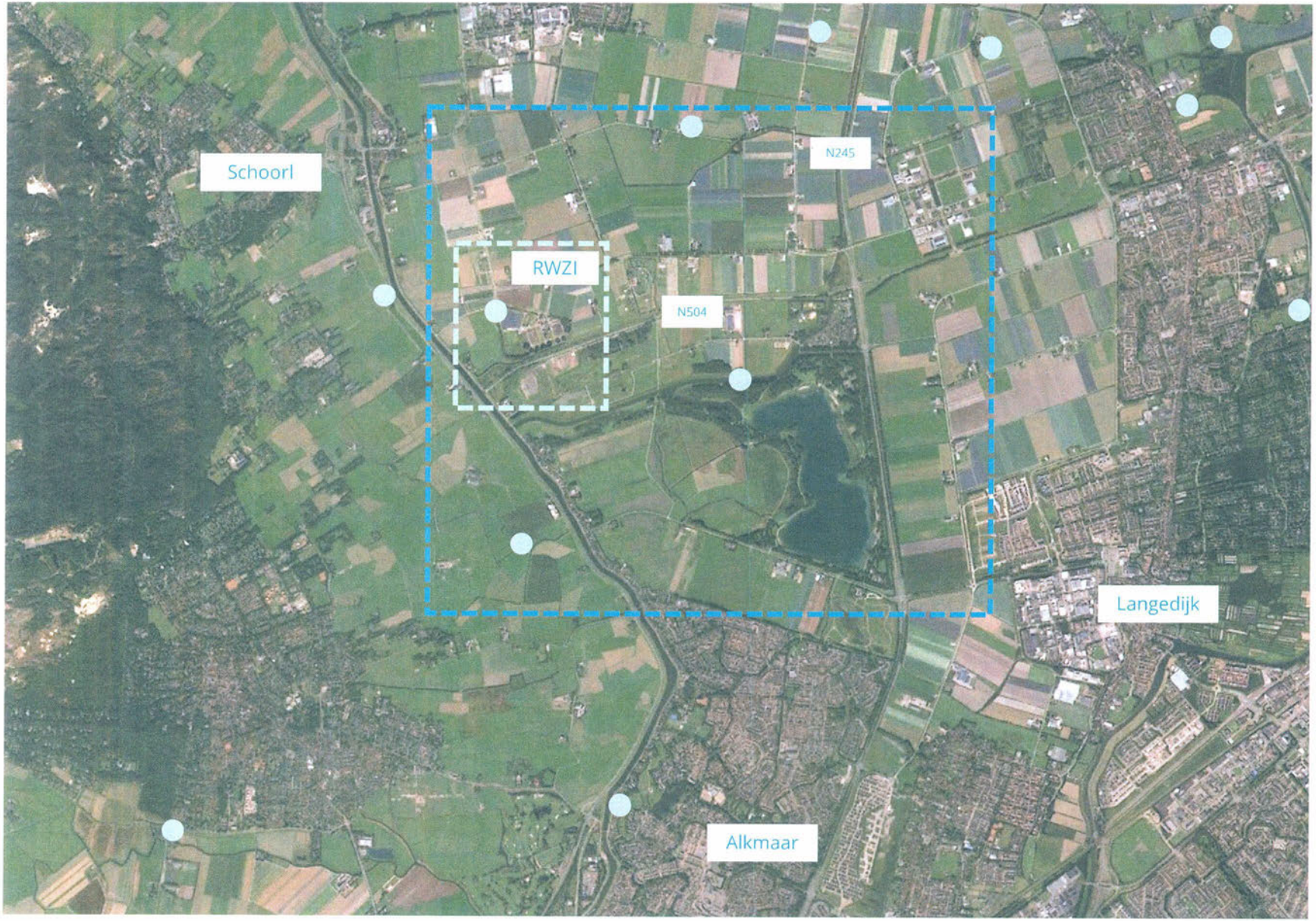
Nationaal Programma
Regionale
Energie
Strategie

Bright

GENERATION .ENERGY

FABRICations.

van Paridon · de Groot

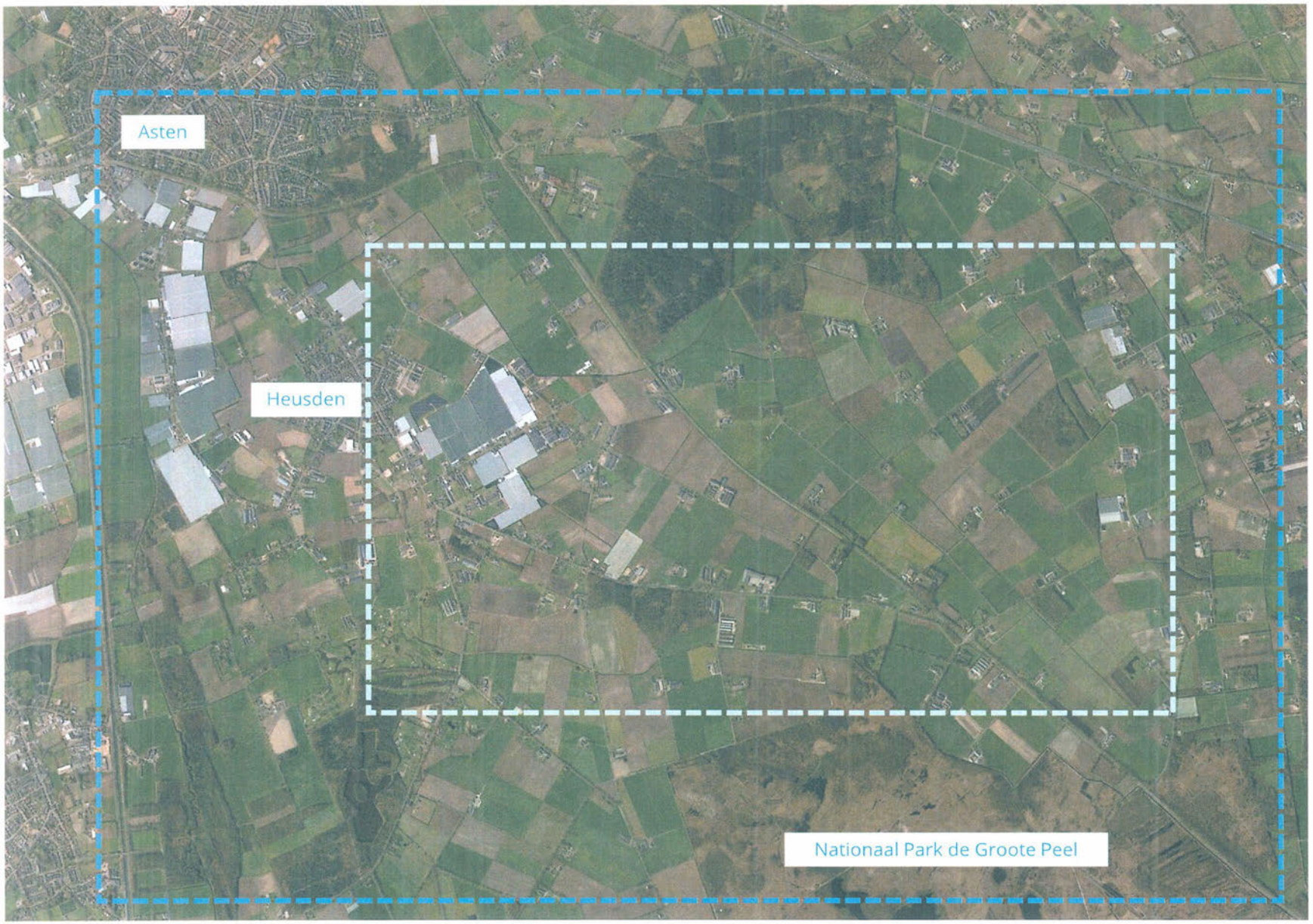
RES zoekgebied
Windturbines bij RWZI van waterschap HHNK voor eigen energievraag (op drie na grootste energieverbruiker in N-H)

Ca. 1.400 gemalen (groot en klein) in Noord-Holland

Relatie met recreatieschap

Partners

Geestmerambacht
RES Noord-Holland Noord

RES zoekgebied

NOVI-gebied De Peel

50ha zonneveld

Mogelijkheid voor extensivering landbouw

Natuurontwikkeling en – verbindingen rondom Nationaal Park

Terugdringen stikstofuitstoot, bodemherstel en tegengaan verdroging

Partners

Asten
RES MRE

RES zoekgebied voor wind (3 turbines)

Verduurzaming glastuinbouwgebied vraagt groene stroom (ipv WKK's) en aansluiting warmtenet ter vervanging van gas

Partners

Alton
RES Noord-Holland Noord

RES-zoekgebied wind

Aanleg zonnepark(en) en nieuw TenneT-station voor ontsluiting Zeeland

Ontwikkeling nieuw bio-based bedrijventerrein

Historische polder en omliggende natuur

Nog geen gebiedsvisie
Locatiekeuze en koppelkansen?

Partners

Auvergnepolder
RES West-Brabant

De cases: selectie en observatie

Na bestudering van de ingediende casussen en eerste gespreksronden komen een aantal zaken terug. Allereerst valt op dat de zoektocht naar 'meervoudig ruimtegebruik' breed geïnterpreteerd wordt. Er zijn weinig/geen vragen naar meervoudig ruimtegebruik in de meest letterlijke zin van het woord: energieopwekking en een andere functie op dezelfde vierkante meters.

Meermaals gaat het over een bredere inpassingsvraag: hoe zorgen we dat we de geambieerde windmolens/ zonnepanelen kwijt kunnen in een bepaald gebied? Dat wil niet zeggen dat daarmee geen relevante kans of vraag naar meervoudig ruimtegebruik wordt geponeerd, maar het noodt in dit traject wel tot scherpte in hoe we de opgaven aanvliegen.

In de ingediende casussen komt een aantal thema's naar voren waar tegen aan gelopen wordt. Op hoofdlijnen kunnen we een aantal hindernissen formuleren die meervoudig ruimtegebruik in de weg staan.

Algemene bevindingen

Casussen die direct raken aan kansen voor meervoudig ruimtegebruik zijn:

Meervoudig ruimtegebruik als **breekijzer voor gebiedsontwikkeling** - in een aantal gebieden komen vele opgaven samen: energieopwekking, landbouwtransitie, natuurontwikkeling, ruimte voor economische activiteiten, etc. Binnen het kader van deze studie proberen we deze vragen bij uitwerking te beperken tot één kansrijke ruimtelijke combinatie.

Meervoudig ruimtegebruik in relatie tot **financiële verevening** en SDE-subsidies is een interessant vraagstuk omdat er nu weinig middelen zijn om de extra opbrengsten uit energieopwekking lokaal in te zetten, en vooral om deze te gebruiken om de opwekking zélf beter te ontwerpen of te gebruiken voor meervoudig ruimtegebruik.

Om energieopwekking te combineren met andere vormen van ruimtegebruik, kan het aantrekkelijk zijn om technieken in **een 'tussenschaal' toe te passen** die nu financieel en voor wat betreft regelgeving en subsidiering tussen wal en schip vallen. Denk bijvoorbeeld aan kleinere windmolens om in een specifieke locatie gebonden energievraag te voorzien.

Algemene bevindingen

Daarnaast kwamen de volgende vraagstukken aan bod, die vooral relatie hebben met het proces en realisatie. Dit zijn thema's die op zichzelf zeer complex zijn, of binnen andere programma's verkend worden:

In meerdere cases wordt meervoudig ruimtegebruik en goede inpassing gezien als een **mogelijkheid om draagvlak voor energieopwekking te verbeteren**. Andersom is draagvlak meer een beperking voor (grootschalige) energieopwekking op zich, en niet voor het al dan niet toepassen van meervoudig ruimtegebruik.

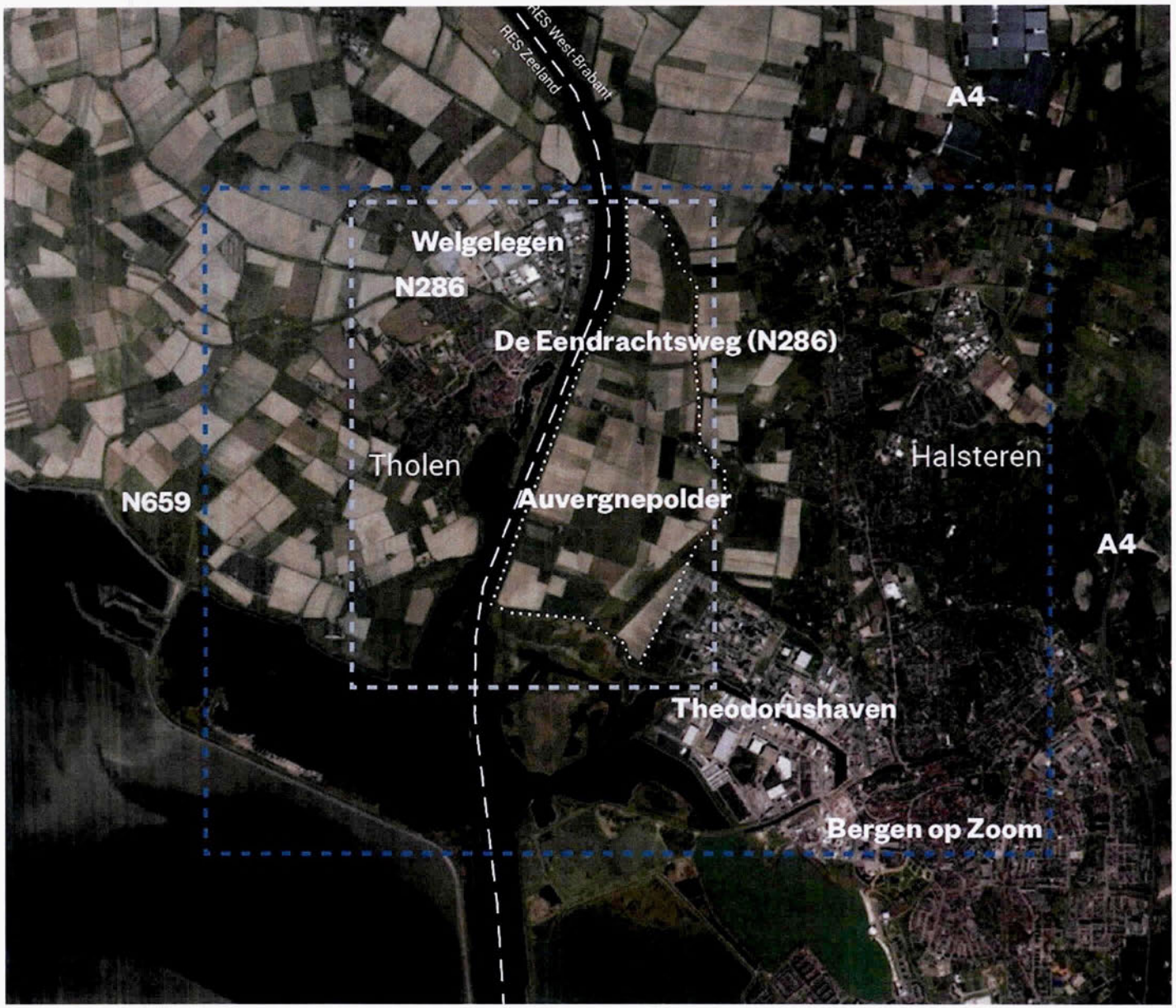
Vooral in gebieden met intensief gebruik, zoals woonwijken, is het eindbeeld van de energietransitie voorzien al een grote uitdaging, maar de weg er naartoe is zo mogelijk nog lastiger: **het transitiepad**. We komen in 'de grote verbouwing' van Nederland terecht. Wat betekent het transitiepad voor mogelijkheden van meervoudig ruimtegebruik en energieopwekking?

Case Bergen op Zoom Biobased bedrijventerrein en RES opgave

Bright
Generation.Energy

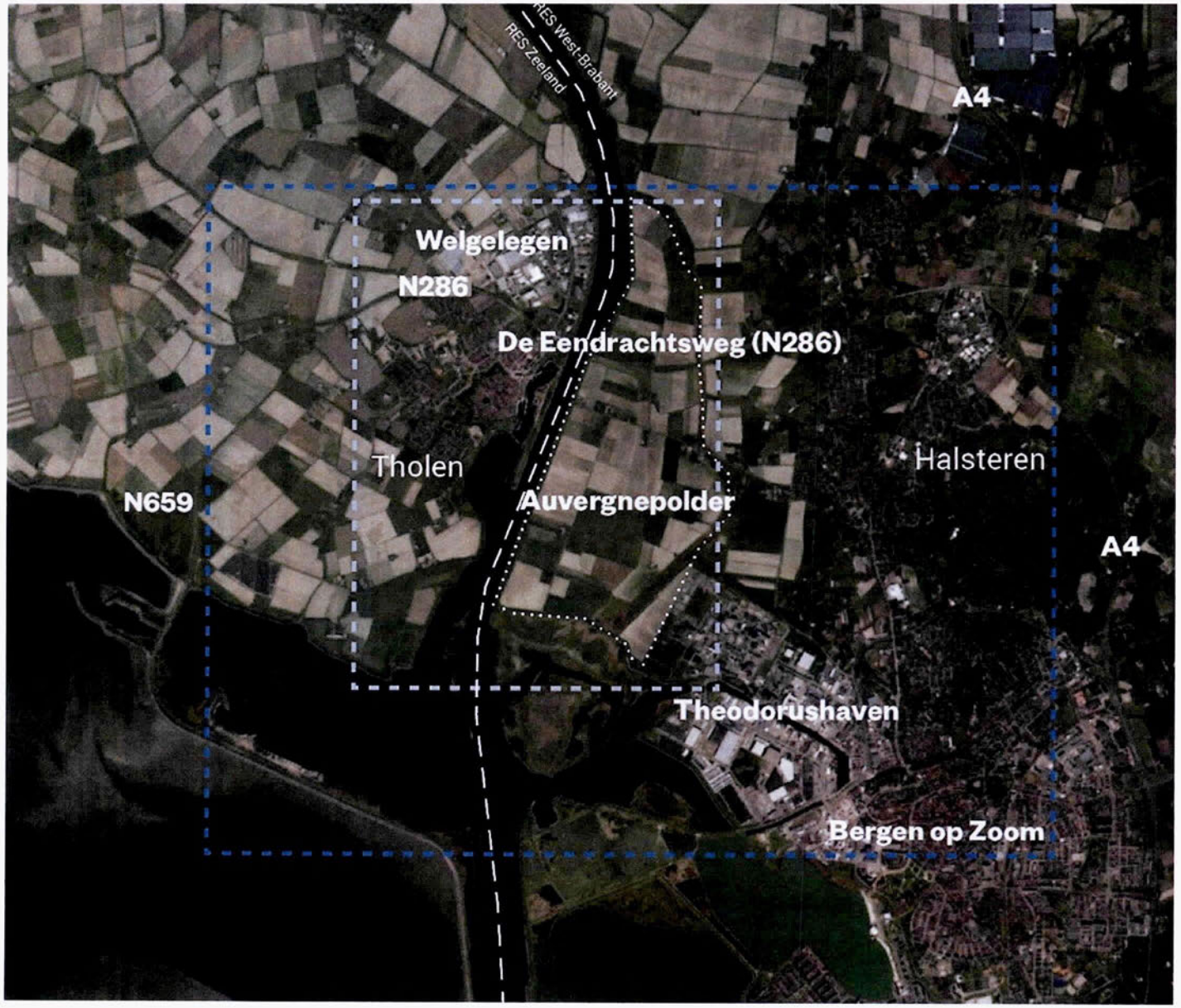

GENERATION ENERGY BRIGHT The Cloud Collective FABRICations. van Paridon de Groot

In de Auvergnepolder komen meerdere opgaven samen. De gemeente Bergen op Zoom heeft de ambitie een 'biobased bedrijventerrein' te ontwikkelen en dit te combineren met windturbines om invulling te geven aan een zoekgebied van de RES West-Brabant. In de beschrijving van de casus door de gemeente Bergen op Zoom werden ook natuurdoelen beschreven voor het gebied. TenneT is voornemens in de buurt van de polder een onderstation te ontwikkelen waarmee een logische koppeling te maken is. Het grootste deel van het gebied is nu nog in eigendom van een of meerdere agrariërs. TenneT heeft de grondposities voor het onderstation al wel verworven.

GENERATION ENERGY BRIGHT The Cloud Collective FABRICations. van Paridon de Groot

Zeeland en Tholen

De Auvergnepolder ligt weliswaar binnen de gemeente Bergen op Zoom, maar ligt op dermate grote afstand dat van een ruimtelijke relatie geen sprake is. Het is dan ook logisch de buurgemeente bij de casus te betrekken.

De gemeente Tholen heeft in een reactie op de RES West- Brabant aangeven dat ontwikkeling van windturbines in het noordelijk deel van de Auvergnepolder zoals beschreven in de RES onwenselijk is. De ambitie in de Auvergnepolder zou strijdig zijn met de – reeds in ontwikkeling zijnde – ambities van Tholen voor een aantal windturbines aan de Zeelandse zijde van het Schelde Rijnkanaal.

GENERATION ENERGY BRIGHT The Cloud Collective FABRICations. van Paridon de Groot

1. Gebiedsverkenning – Het in kaart brengen van landschappelijke kenmerken, relatie met andere bedrijfslocaties. Het beschrijven van de deelopgaven op hoofdlijnen en het in beeld brengen van de onderlinge invloed die de deelopgaven op elkaar hebben.

2. Scenario's - Verkenning van de invulling van de opgaven. Steeds een verschillende deelopgave wordt als uitgangspunt genomen. De voor- en nadelen worden verkend.

3. Afweging - Op basis van de scenario's een aantal keuzes en startpunten destilleren.

Gebiedsverkenning - Landschap

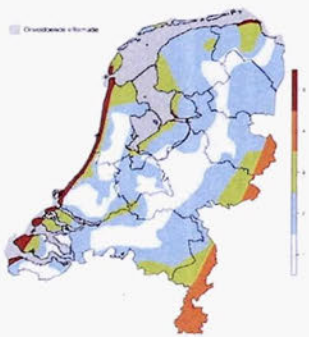
Keuze
Uitbreiden natte natuur rondom de kreken of op de Brabantse Wal

Heeft invloed op

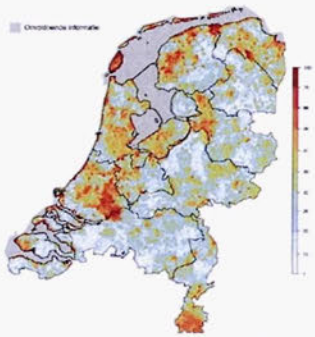
Plaatsing windturbines (Door aanwezigheid vogels in natte natuur)

Type en hoeveelheid extra biodiversiteit

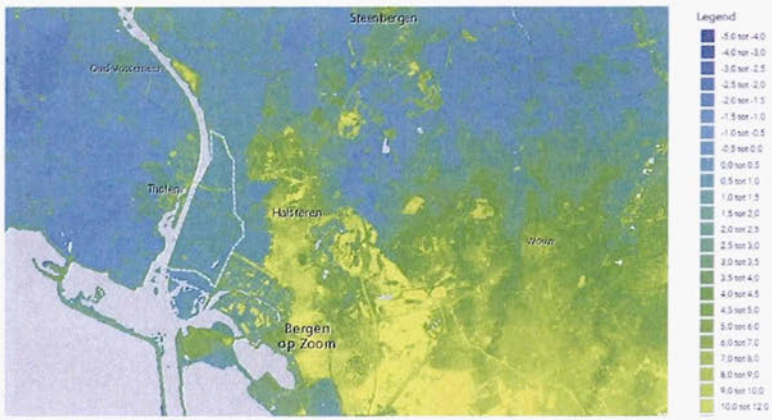
Landschappelijke inpassing

Kaart met treksterkte vogels over Nederland, zie ook: https://www.sovon.nl/nl/publicaties/achtergronddocument-windenergie-gevoeligheidskaart-vogels

Kaart met gevoeligheid vogels voor windturbines, zie ook: https://www.sovon.nl/nl/publicaties/achtergronddocument-windenergie-gevoeligheidskaart-vogels

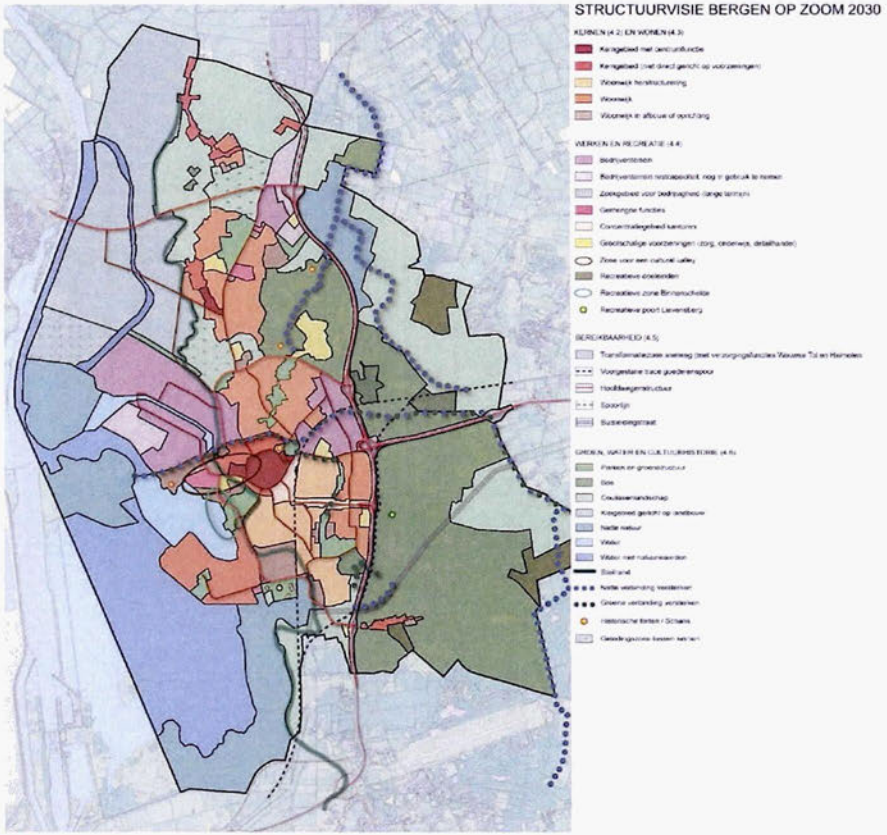
Hoogtekaart - De Brabantse Wal is duidelijk zichtbaar

GENERATION ENERGY BRIGHT The Cloud Collective FABRICations. van Paridon / de Groot

Gebiedsverkenning – (Biobased) Industrie

Biobased economy
In de omgevingsvisie van Bergen op Zoom wordt biobased economy beschreven als een industrie waarvan *"de grondstoffen van een te ontwikkelen product een natuurlijke oorsprong hebben. Daardoor zijn deze materialen ook altijd biologisch afbreekbaar en – mits niet onverstandig gebruikt – onschadelijk voor mens en milieu. Bij het zoeken naar meer milieuvriendelijke producten speelt innovatie een zeer belangrijke rol."**

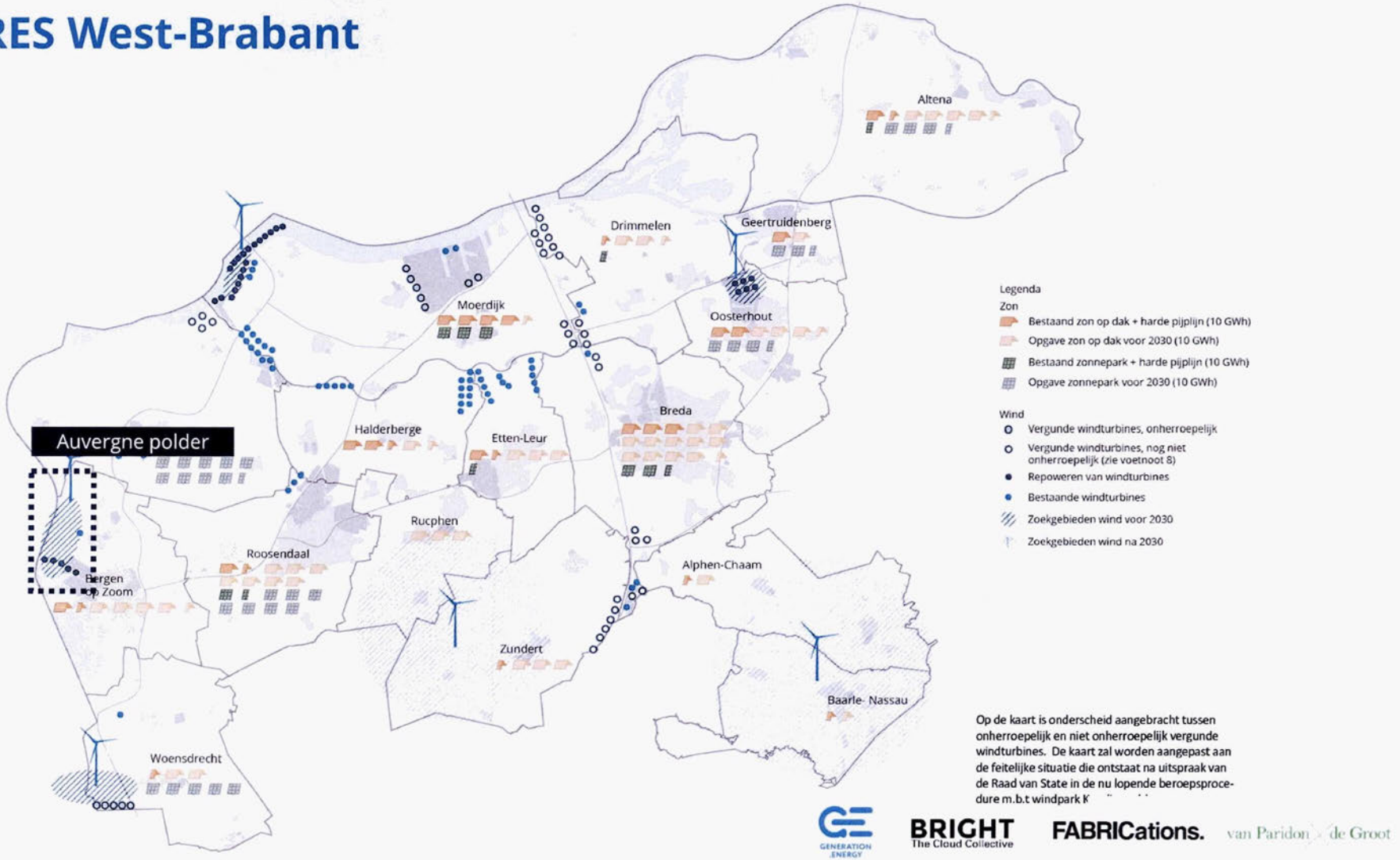
Dit betekent dat een grote variatie aan bedrijvigheden in potentie binnen de ambitie van biobased industrie vallen, varierend van diensten tot zware industrie. Dit betekent dat de locatiekeuze waarschijnlijk invloed heeft op het type industrie dat aangetrokken kan worden. Zo heeft een aantal zoekgebieden geen verbinding met een haven en wordt een aantal ontsloten door wegen die de maximale capaciteit hebben bereikt.

Toekomstbeeld voor 2030 uit de structuurvisie van Bergen op zoom, met in lichtpaars de bedrijventerreinen met restcapaciteit en in paars gestippeld de zoekgebieden voor bedrijvigheid

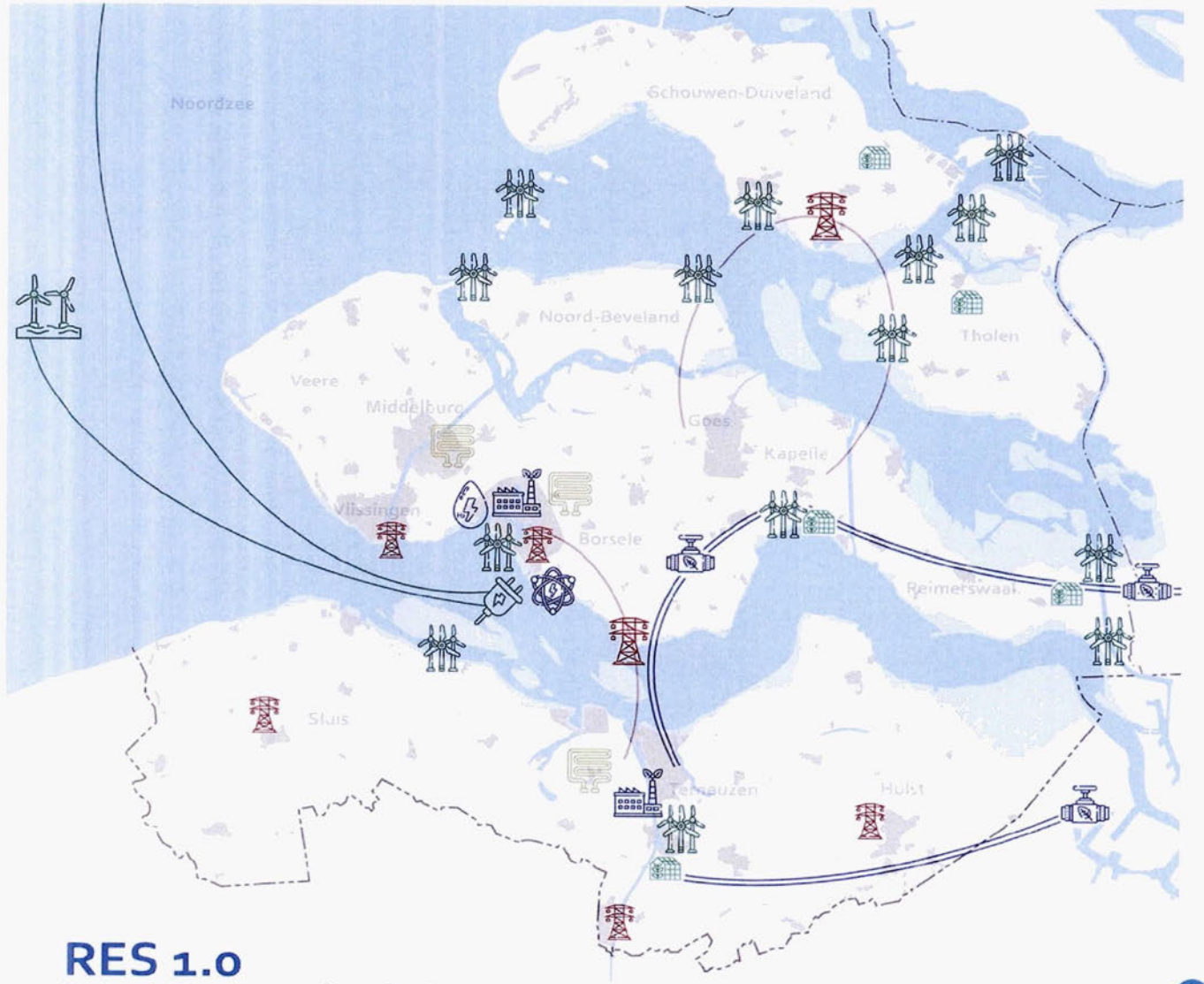
GENERATION ENERGY BRIGHT The Cloud Collective FABRICations. van Paridon de Groot

Concept-RES West-Brabant

Op de kaart is onderscheid aangebracht tussen onherroepelijk en niet onherroepelijk vergunde windturbines. De kaart zal worden aangepast aan de feitelijke situatie die ontstaat na uitspraak van de Raad van State in de nu lopende beroepsprocedure m.b.t windpark K

GENERATION ENERGY BRIGHT The Cloud Collective FABRICations. van Paridon de Groot

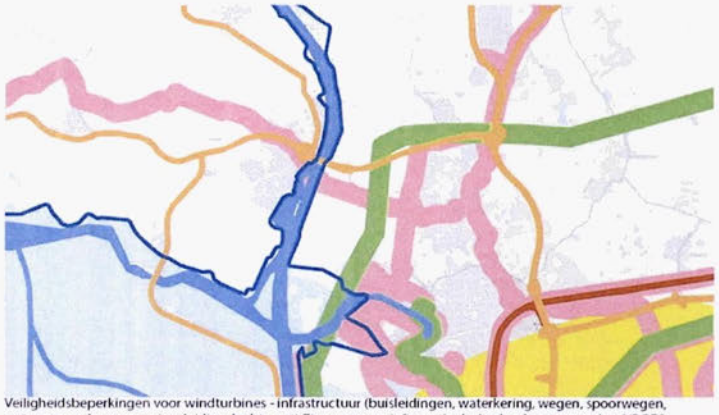
RES 1.0

Regionale Energiestrategie Zeeland

Zoekgebieden uit het RES 1.0 document van Zeeland.

GENERATION ENERGY BRIGHT The Cloud Collective FABRICations. van Paridon + de Groot

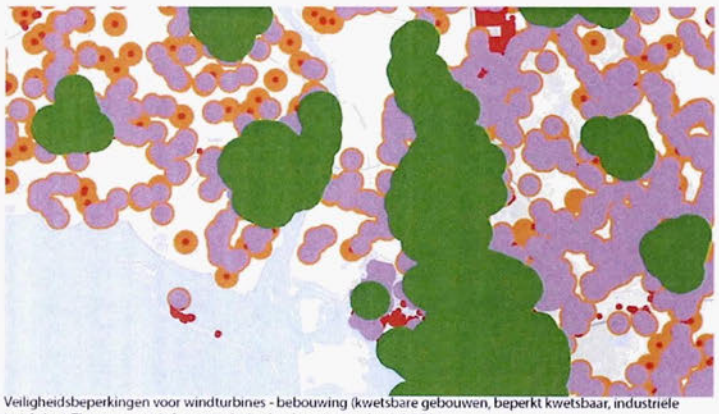
Gebiedsverkenning - Energieopwek

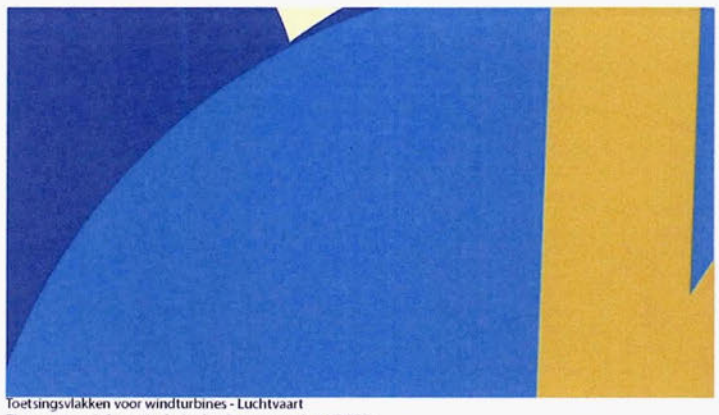
Veiligheidsbeperkingen voor windturbines - infrastructuur (buisleidingen, waterkering, wegen, spoorwegen, waterwegen, hoogspanningsleiding, luchtvaart) Zie voor meer informatie de Analysekaarten van het NP RES: https://www.regionale-energiestrategie.nl/ondersteuning/analysekaarten+np+res/default.aspx

Toetsingsvlakken voor windturbines - Divers (NNN, stiltegebieden, N2000, werelderfgoed)
Zie voor meer informatie de Analysekaarten van het NP RES:
https://www.regionale-energiestrategie.nl/ondersteuning/analysekaarten+np+res/default.aspx

Veiligheidsbeperkingen voor windturbines - bebouwing (kwetsbare gebouwen, beperkt kwetsbaar, industriële inrichting) Zie voor meer informatie de Analysekaarten van het NP RES:
https://www.regionale-energiestrategie.nl/ondersteuning/analysekaarten+np+res/default.aspx

Toetsingsvlakken voor windturbines - Luchtvaart
Zie voor meer informatie de Analysekaarten van het NP RES:
https://www.regionale-energiestrategie.nl/ondersteuning/analysekaarten+np+res/default.aspx

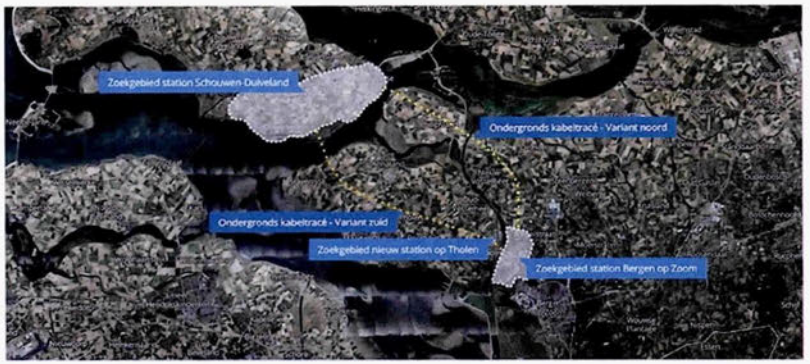
GENERATION ENERGY BRIGHT The Cloud Collective FABRICations. van Paridon de Groot

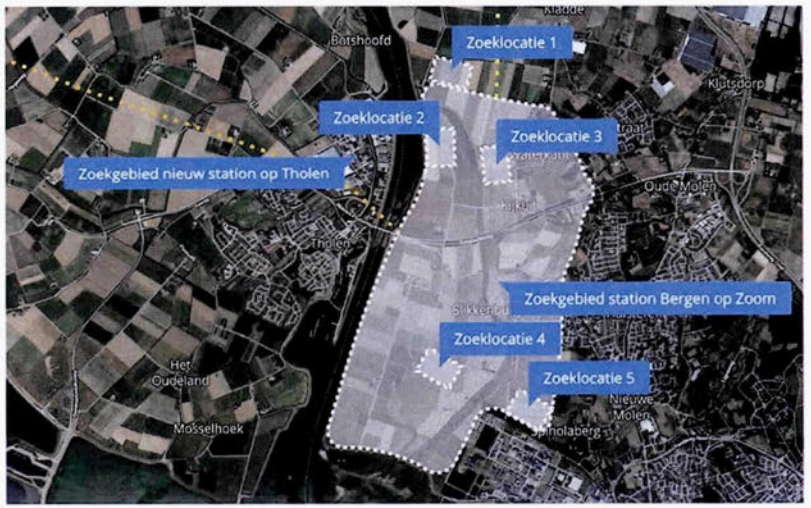
Gebiedsverkenning - Onderstations

Keuze
Vijf zoeklocaties Tennet

Heeft invloed op

- Mogelijkheid uitbreiding industrie
- Invloed op de tracekeuze
- Mogelijkheid voor windturbines in Tholen
- Locatie van nieuwe windturbines in Bergen op Zoom (aansluitkosten)
- Invloed op de locatie en/of het type bio-based industrie
- Landschappelijke inpassing

GENERATION ENERGY BRIGHT The Cloud Collective FABRICations. van Paridon de Groot

Gebiedsverkenning – de keuzes

Landschap en biodiversiteit

Keuze
Uitbreiden natte natuur rondom de kreken of op de Brabantse Wal

Heeft invloed op

- Plaatsing windturbines (Door aanwezigheid vogels in natte natuur)
- Type en hoeveelheid extra biodiversiteit
- Landschappelijke inpassing

Zoeklocaties Tennet

Keuze
Vijf zoeklocaties Tennet

Heeft invloed op

- Mogelijkheid uitbreiding industrie
- Invloed op de tracekeuze
- Mogelijkheid voor windturbines in Tholen
- Locatie van nieuwe windturbines in Bergen op Zoom (aansluitkosten)
- Invloed op de locatie en/of het type bio-based industrie
- Landschappelijke inpassing

Biobased bedrijventerrein

Keuze
Locatie uitbreiding industrie in de Auvergnepolder noord of zuid, de Theodorushaven of bij de bestaande industriegebieden

Heeft invloed op

- Capaciteit infrastructuur
- Landschappelijke inpassing
- Kwaliteit entree Tholen

RES opgave

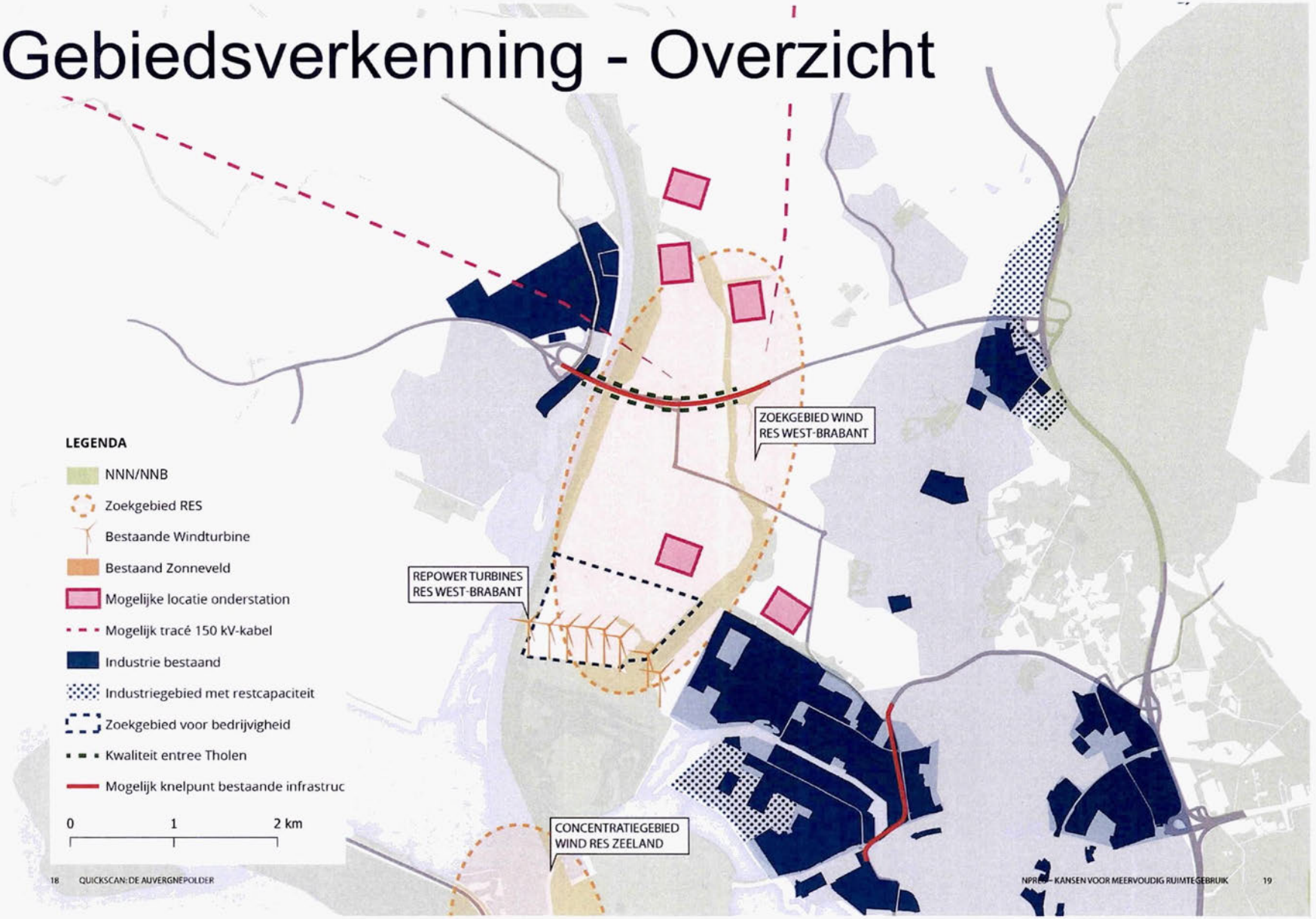
Keuze
Vervangen huidige windturbines of plaatsen op nieuwe locatie, meerdere plaatsingsmogelijkheden binnen de RES zoekgebieden, combineren RES-opgave of twee projecten.

Heeft invloed op

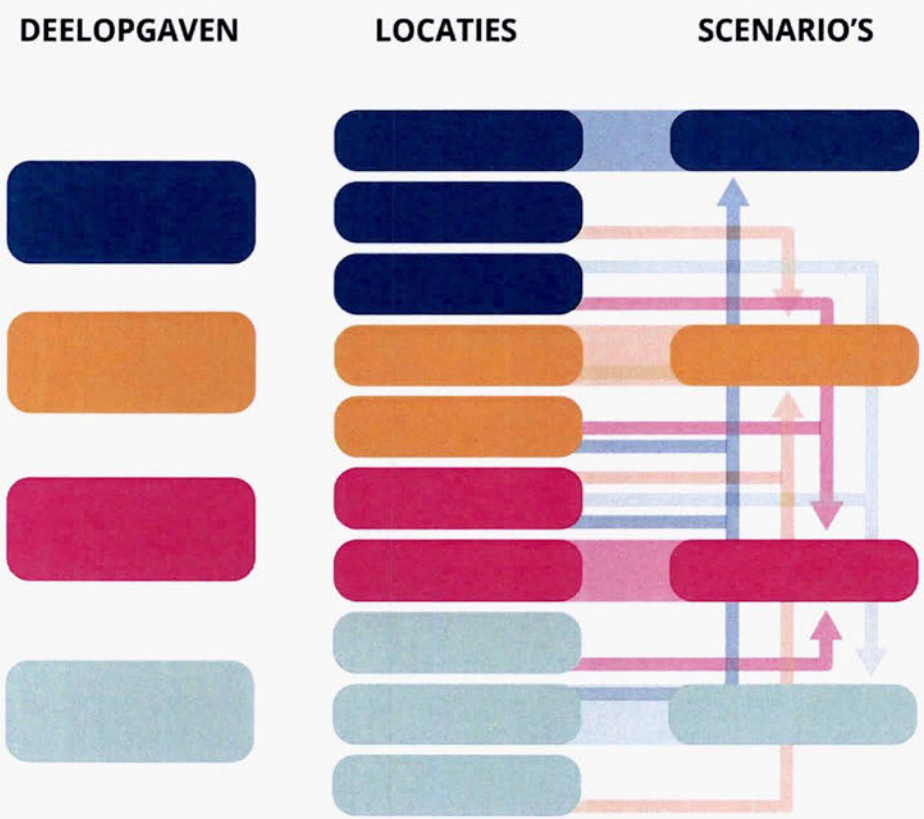
- Uitbreiding industrie (veiligheidsrestricties)
- Landschappelijke inpassing
- Biodiversiteit

GENERATION ENERGY BRIGHT The Cloud Collective FABRICations. van Paridon × de Groot

Gebiedsverkenning - Overzicht

Scenarios - Aanpak

GENERATION ENERGY BRIGHT The Cloud Collective FABRICations. van Paridon de Groot

Scenarios – Bestaande terreinen

Bestaande terreinen

Beschrijving

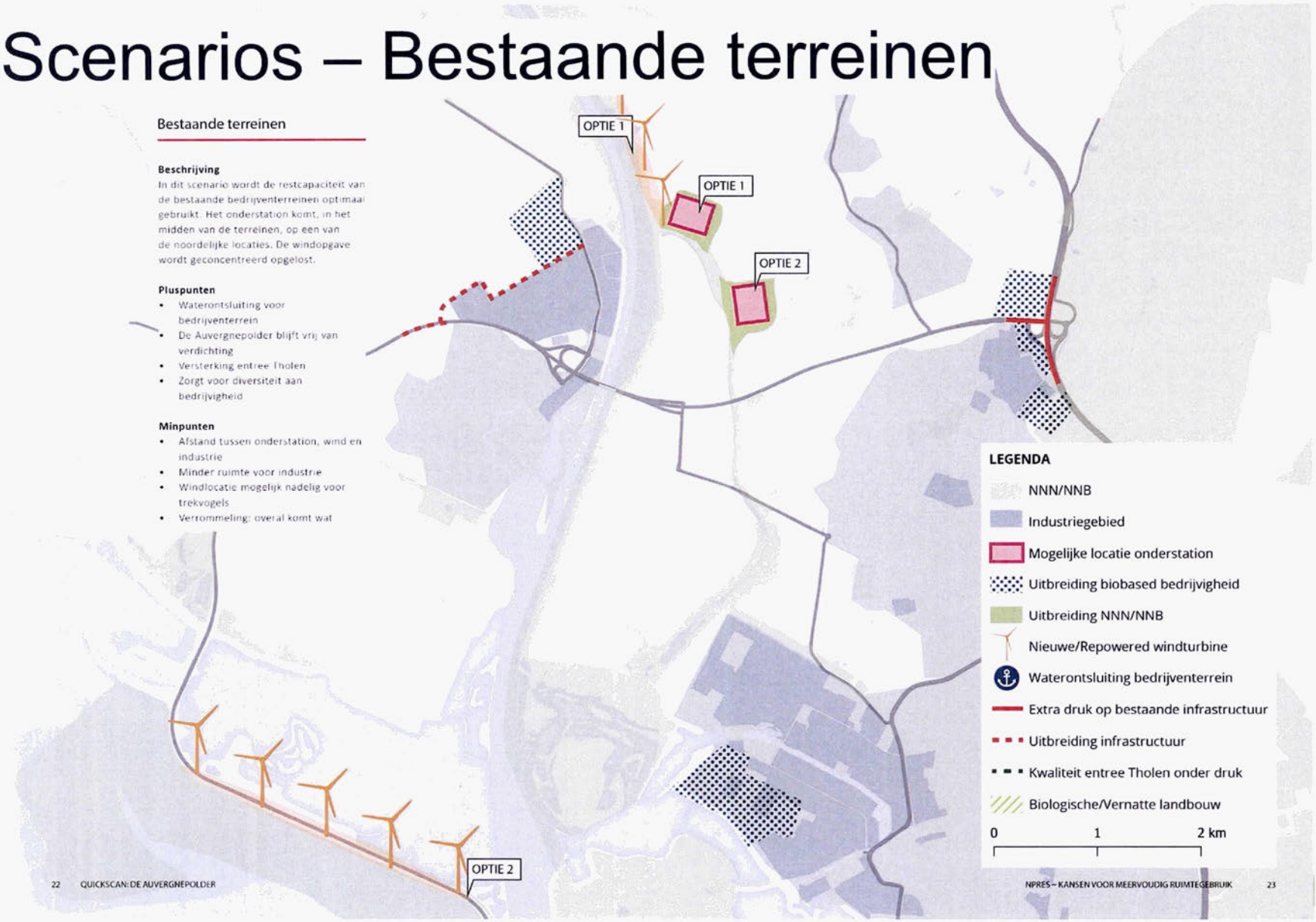
In dit scenario wordt de restcapaciteit van de bestaande bedrijventerreinen optimaal gebruikt. Het onderstation komt, in het midden van de terreinen, op een van de noordelijke locaties. De windopgave wordt geconcentreerd opgelost.

Pluspunten

- Waterontsluiting voor bedrijventerrein
- De Auvergnepolder blijft vrij van verdichting
- Versterking entree Tholen
- Zorgt voor diversiteit aan bedrijvigheid

Minpunten

- Afstand tussen onderstation, wind en industrie
- Minder ruimte voor industrie
- Windlocatie mogelijk nadelig voor trekvogels
- Verrommeling: overal komt wat

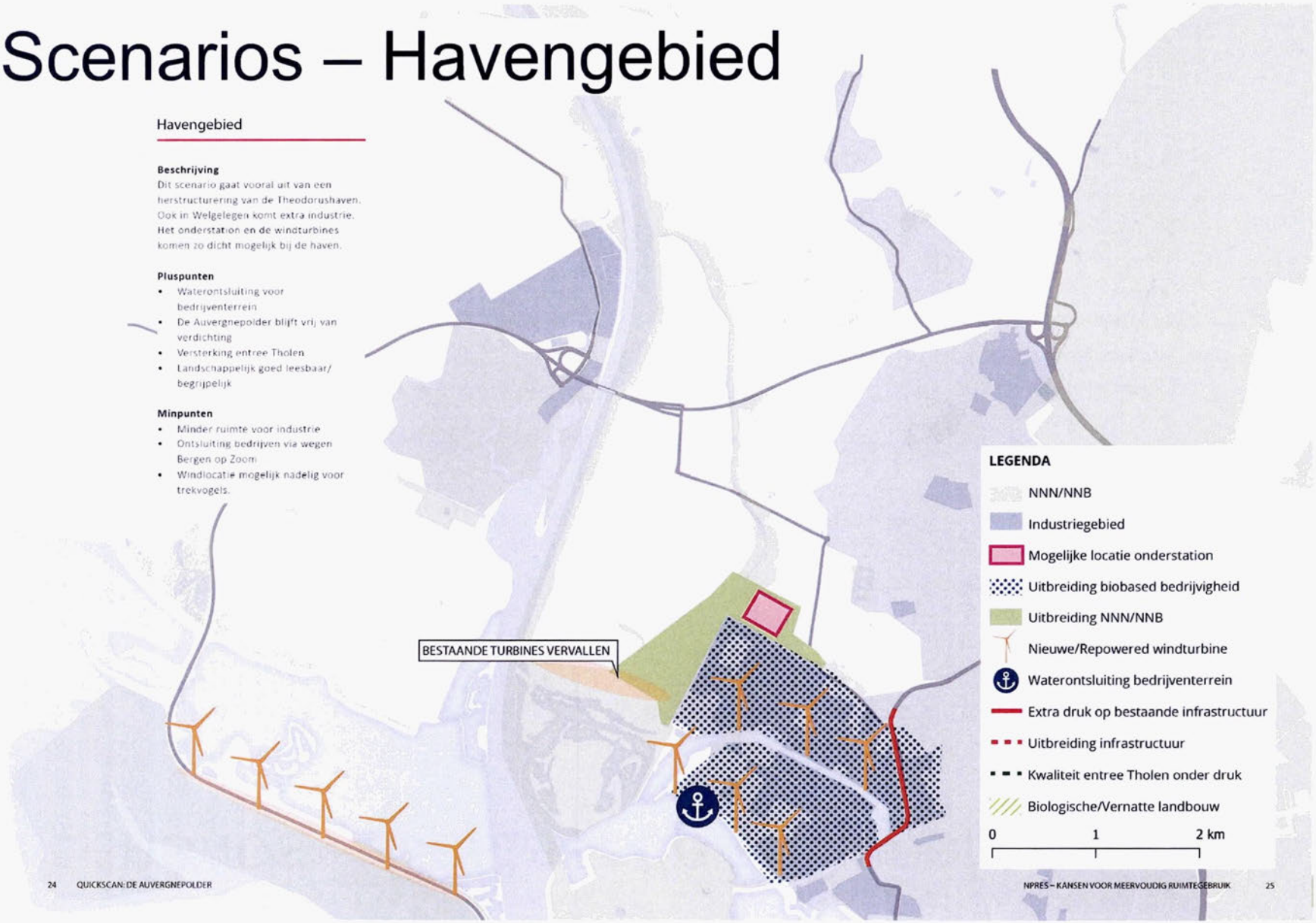
Scenarios – Havengebied

Havengebied

Beschrijving
Dit scenario gaat vooral uit van een herstructurering van de Theodorushaven. Ook in Welgelegen komt extra industrie. Het onderstation en de windturbines komen zo dicht mogelijk bij de haven.

Pluspunten
- Waterontsluiting voor bedrijventerrein
- De Auvergnepolder blijft vrij van verdichting
- Versterking entree Tholen
- Landschappelijk goed leesbaar/ begrijpelijk

Minpunten
- Minder ruimte voor industrie
- Ontsluiting bedrijven via wegen Bergen op Zoom
- Windlocatie mogelijk nadelig voor trekvogels.

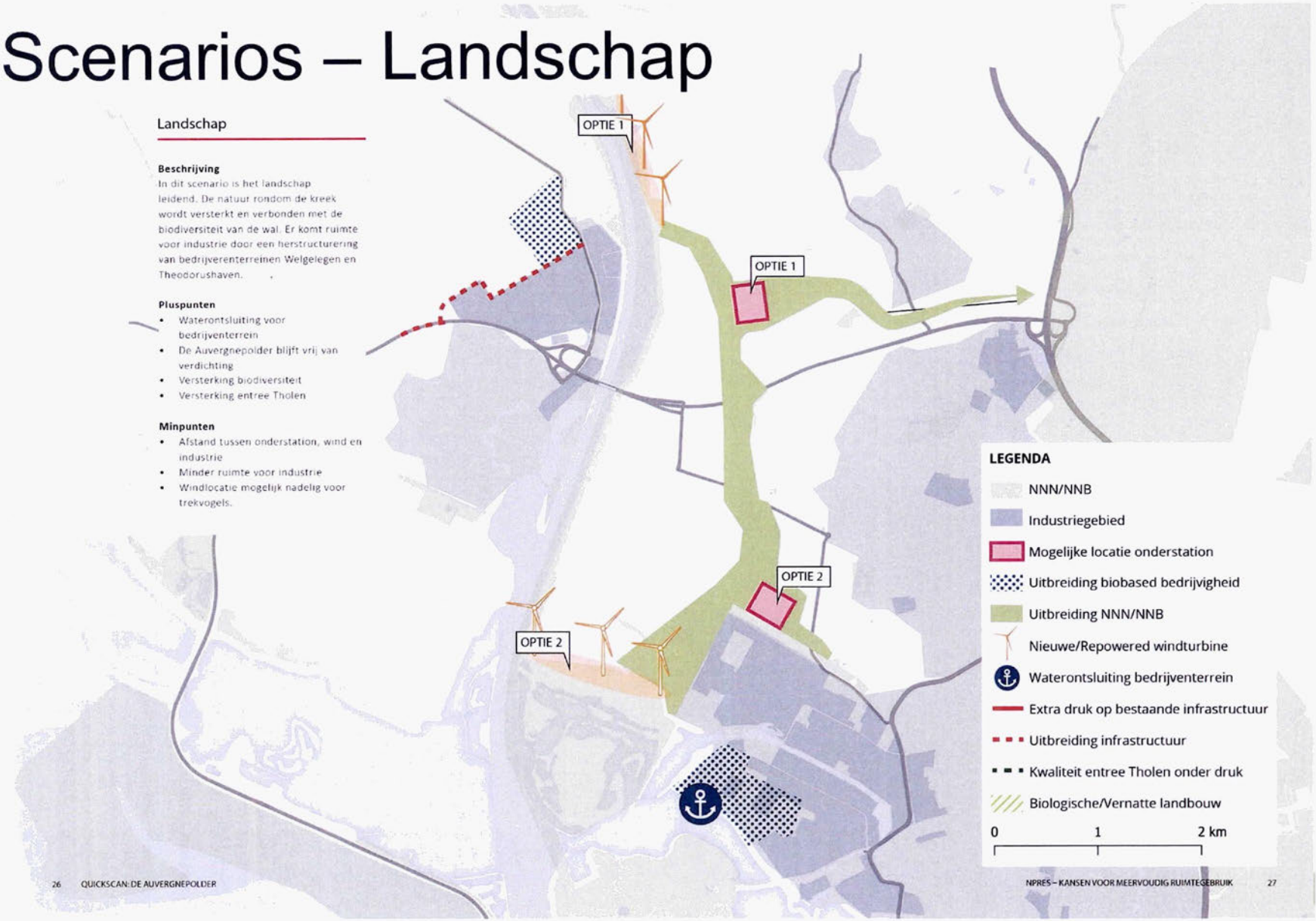
Scenarios – Landschap

Landschap

Beschrijving
In dit scenario is het landschap leidend. De natuur rondom de kreek wordt versterkt en verbonden met de biodiversiteit van de wal. Er komt ruimte voor industrie door een herstructurering van bedrijverenterreinen Welgelegen en Theodorushaven.

Pluspunten
- Waterontsluiting voor bedrijventerrein
- De Auvergnepolder blijft vrij van verdichting
- Versterking biodiversiteit
- Versterking entree Tholen

Minpunten
- Afstand tussen onderstation, wind en industrie
- Minder ruimte voor industrie
- Windlocatie mogelijk nadelig voor trekvogels.

Scenarios – Onderstation noord

Onderstation Noord

Beschrijving

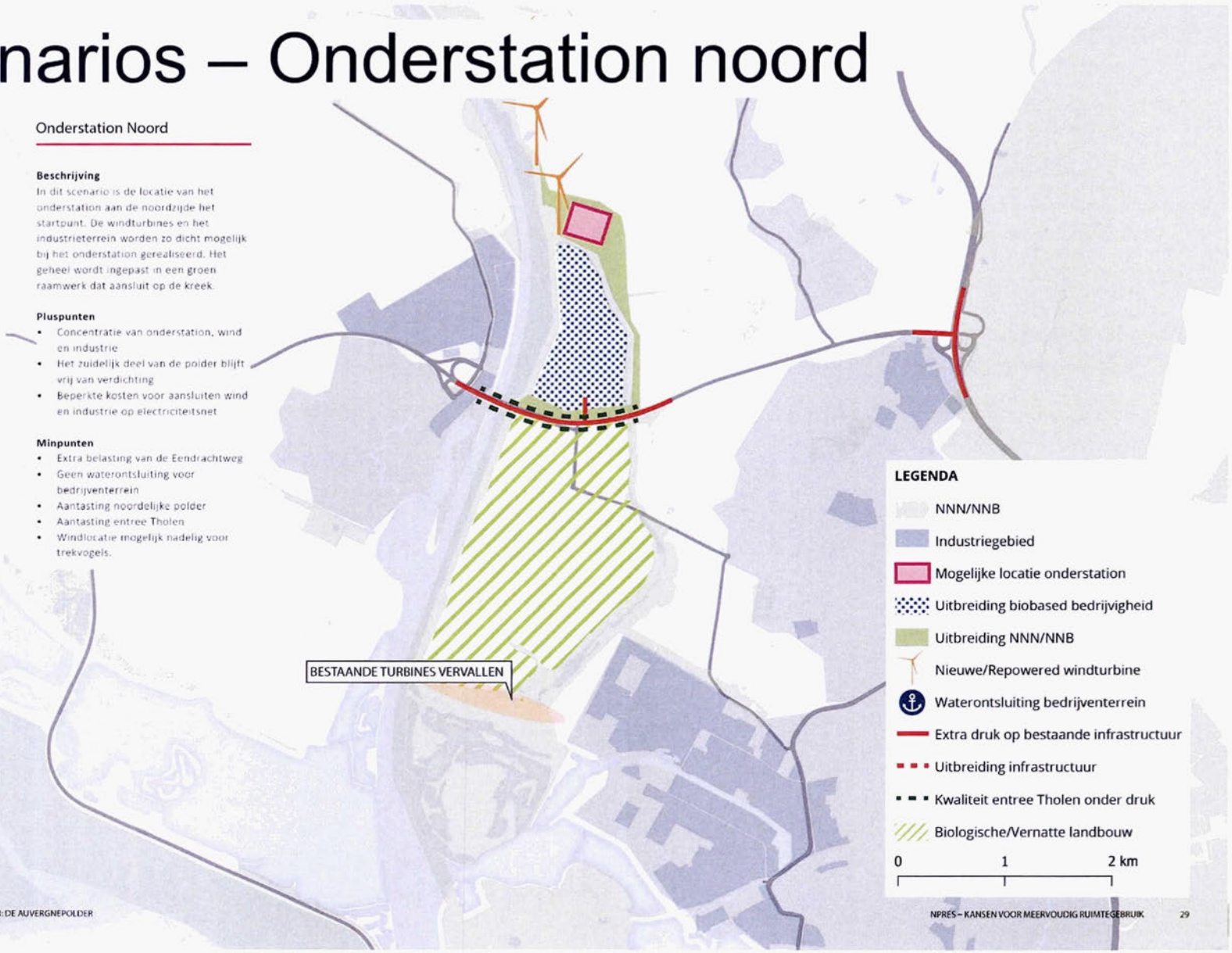
In dit scenario is de locatie van het onderstation aan de noordzijde het startpunt. De windturbines en het industrieterrein worden zo dicht mogelijk bij het onderstation gerealiseerd. Het geheel wordt ingepast in een groen raamwerk dat aansluit op de kreek.

Pluspunten

- Concentratie van onderstation, wind en industrie
- Het zuidelijk deel van de polder blijft vrij van verdichting
- Beperkte kosten voor aansluiten wind en industrie op electriciteitsnet

Minpunten

- Extra belasting van de Eendrachtweg
- Geen waterontsluiting voor bedrijventerrein
- Aantasting noordelijke polder
- Aantasting entree Tholen
- Windlocatie mogelijk nadelig voor trekvogels.

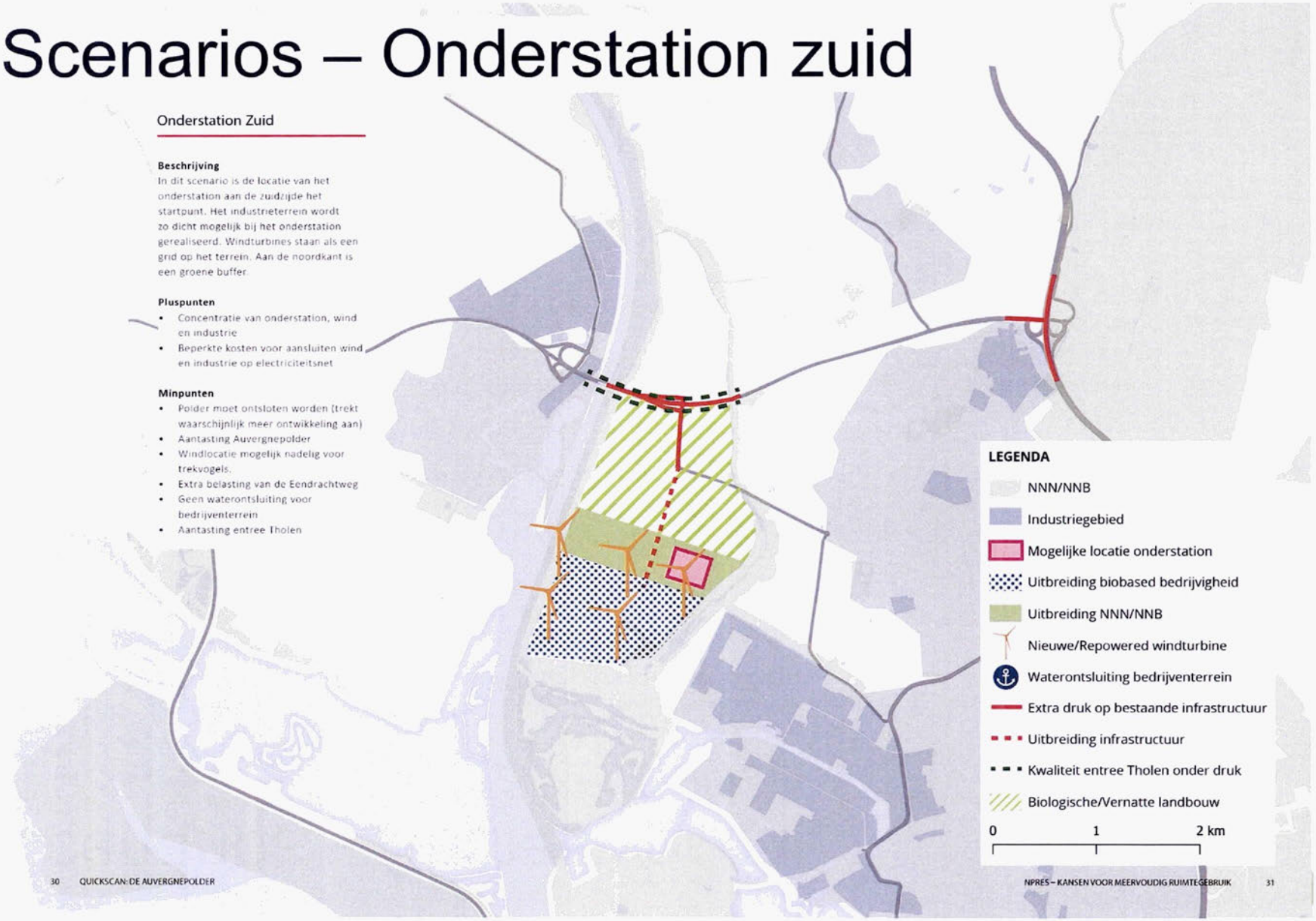
Scenarios – Onderstation zuid

Onderstation Zuid

Beschrijving
In dit scenario is de locatie van het onderstation aan de zuidzijde het startpunt. Het industrieterrein wordt zo dicht mogelijk bij het onderstation gerealiseerd. Windturbines staan als een grid op het terrein. Aan de noordkant is een groene buffer.

Pluspunten
- Concentratie van onderstation, wind en industrie
- Beperkte kosten voor aansluiten wind en industrie op electriciteitsnet

Minpunten
- Polder moet ontsloten worden (trekt waarschijnlijk meer ontwikkeling aan)
- Aantasting Auvergnepolder
- Windlocatie mogelijk nadelig voor trekvogels.
- Extra belasting van de Eendrachtweg
- Geen waterontsluiting voor bedrijventerrein
- Aantasting entree Tholen

Scenarios – Samenwerking

Samenwerking Tholen, Bergen-op-Zoom en Steenbergen

Beschrijving

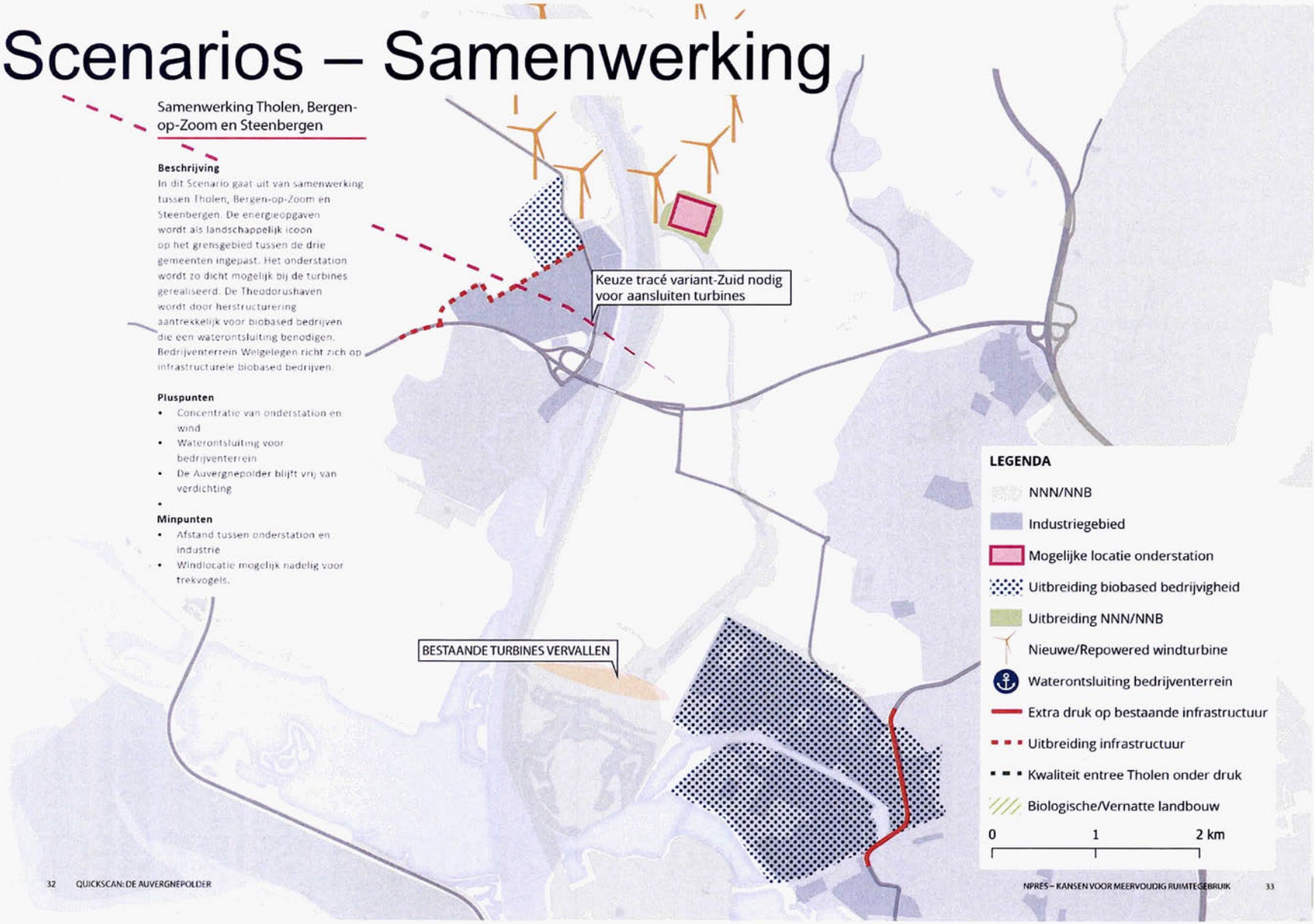
In dit Scenario gaat uit van samenwerking tussen Tholen, Bergen-op-Zoom en Steenbergen. De energieopgaven wordt als landschappelijk icoon op het grensgebied tussen de drie gemeenten ingepast. Het onderstation wordt zo dicht mogelijk bij de turbines gerealiseerd. De Theodorushaven wordt door herstructurering aantrekkelijk voor biobased bedrijven die een waterontsluiting benodigen. Bedrijventerrein Welgelegen richt zich op infrastructurele biobased bedrijven.

Pluspunten

- Concentratie van onderstation en wind
- Waterontsluiting voor bedrijventerrein
- De Auvergnepolder blijft vrij van verdichting
-

Minpunten

- Afstand tussen onderstation en industrie
- Windlocatie mogelijk nadelig voor trekvogels.

Conclusie

- De opgave van Bergen op Zoom – een biobased bedrijventerrein en invulling van de RES opgave – moet bekeken worden in een breder perspectief en op een grotere schaal.

- Samenwerking tussen de RES regio's, of specifieker de gemeenten Bergen op Zoom en Tholen is essentieel

- De RES opgave kan en mag niet als 'losse opgave' gezien worden

- Het ontbreken van voldoende strategisch planologische en ontwerpcapaciteit is een risico in dit soort opgaven.

- Er ligt een grote kans om opgaven te verbinden – zoals beoogd in de NOVI – mits dit ook in de verschillende gebiedsopgaven erkend wordt. Hierbij ligt een grote opgave in het ‘matchen’ van de tijdlijn van de verschillende opgaven

Ontwerpend onderzoek naar mogelijkheden van meervoudig ruimtegebruik en functiecombinaties

Nationaal Programma RES Regionale Energie Strategie

Bright

GENERATION .ENERGY

FABRICations.

van Paridon × de Groot

Observaties en advies NPRES

Bright
Generation.Energy
VPxDG
Fabrications

Introductie

De RES kent een heldere afkadering in ruimte (de RES-regio's) en tijd (deadlines op 1 juli en een horizon op 2030 en doorkijkje naar 2050). We zien dat veel mensen zich vol energie inzetten om het RES-proces in goede banen te leiden en bij te dragen aan de ruimtelijke transitie naar een duurzame samenleving. Het *doel*, een bijdrage aan de energieproductie van de decentrale overheden van 35 TWh, lijkt bij de afronding van de RES 1.0 ook gehaald.

Andere gebiedsprocessen – waar de duurzame productie van energie een *middel* kan zijn – hebben in veel gevallen een afwijkende of diffuse ruimtelijke begrenzing en ook een andere planning dan de RES. We zien dat hierdoor kansen voor meervoudig ruimtegebruik gemist worden, plannen nog niet goed van de grond komen, zaken blijven liggen, er tussendoor glippen of ronduit fout gaan.

De afgelopen jaren hebben wij ook ervaren hoe ingewikkeld het is om kennis over meervoudig ruimtegebruik in te brengen. In veel gevallen lijkt het complexiteit toe te voegen aan processen die al ingewikkeld zijn. Onderzoek naar meervoudig ruimtegebruik gebeurt abstract, zonder concrete locatie. In de planvorming rondom de zoekgebieden komen zo veel beperkingen naar voren dat er amper mogelijkheden zijn om de fysieke/technische aspecten (opbrengst, plaatsing, etc.) te onderzoeken van concrete ruimtelijke koppelingen, zoals energieopwekking in combinatie met natuur of landbouw.

GENERATION ENERGY BRIGHT The Cloud Collective FABRICations. van Paridon × de Groot

Introductie

Hieronder beschrijven we een aantal van onze observaties. Deze zijn ingedeeld in vijf categorieën:

- Ruimtelijke conflicten
- Conflicten in tijd / planning
- Perverse / ongewilde financiële prikkels
- Kennis en capaciteit

Sturingsmogelijkheden
De vijf categorieën kunnen elkaar ook beïnvloeden. Zo kan een gebrek aan capaciteit (menskracht) ervoor zorgen dat complexe gebieden of onderwerpen (nog) niet zijn behandeld binnen een RES. Afstemming en samenhang tussen 'portefeuilles' of stakeholders komt onder druk bij het hanteren van strakke deadlines. Projectgestuurd en sectoraal werken kan ook leiden tot een verminderde aandacht voor reflectie en kennisdeling en -ontwikkeling. Waar mogelijk proberen we deze processen te verklaren om zo tot aanbevelingen en verbetering te komen.

Ruimtelijke conflicten

Duurzame energieopwekking wordt in veel regio's gezien als een 'hinder' die weggestopt moet worden. In plaats van ontwerp wordt er gesproken over inpassing: locaties waar de hinder het kleinst is, of waar toch al veel hinder is (infrastructuur, industrie) zijn in veel RES'en de hoofdmoot van de zoeklocaties. Opwekking van hernieuwbare energie wordt niet – of beperkt – gezien als ontwikkelkans. Deze grondhouding is de basis voor veel ruimtelijke conflicten. Als het wel gezien wordt als ontwikkelkans dan zijn bezwaren van actoren, net als bij monofunctionele ontwikkelingen – soms terecht en soms onterecht – sterk beperkend voor de mogelijkheden.

Voor veel transities, inclusief de RES, wordt gekozen voor gebiedsaanpakken. Naast de RES worden bijvoorbeeld Warmte, Woningbouw, Bedrijventerreinen en Landbouwtransitie op regionaal niveau ingestoken.
Door gebrek aan een concrete opgave van hogerhand ontstaan 'grensconflicten'. Er is te weinig oog voor grensoverschrijdende effecten van regionale keuzes.

GENERATION ENERGY BRIGHT The Cloud Collective FABRICations. van Paridon x de Groot

Ruimtelijke conflicten

Daarnaast zijn de ruimteclaims die beschreven zijn in de RES – ook intern (binnen gemeenten, provincies en regio's) – niet goed afgestemd op de andere thema's en opgaven. Hierdoor wordt ruimte door meerdere thema's geclaimd. Communicatie tussen gemeente en provincie is daarbij vaak ontoereikend. Zeker als het gaat om de integrale afweging van verschillende thema's leidt dit mogelijk tot negatieve/tegenvallende uitkomsten.

Een goede visie in de ene gemeente (of provincie) wordt sterk beïnvloed door de plannen van de buren. Zo kan een goed inpassingsplan in een keer teniet gedaan worden. Dit leidt soms ook tot grensconflicten.

Bij het oplossen van dit soort grensconflicten moet het mogelijk zijn om RES-afspraken over duurzame productie en zoekgebieden ter discussie te stellen. Maar in deze discussie moet de beoogde opwek dan niet bijgesteld worden. Gezamenlijk zoeken naar een alternatief – over gemeente- of RES-grenzen heen – waarin dezelfde opwek gerealiseerd wordt, maar buiten bestaande zoekgebieden als dat nodig is. Ook houvast van bovenaf, bijvoorbeeld met betrekking tot het energiesysteem of een minimale hoeveelheid opwekking, kan helpen om tot betere bovenregionale afstemming te komen.

Conflicten in tijd/planning

Botsende tijdslijnen: de snelheid die nodig is om de doelen voor 2030 en 2050 te halen wachten niet altijd met zorgvuldige uitwerking maar ook niet met de daadwerkelijke uitvoering.

Sommige opgaven of processen die in een gebied speelden ten tijde van de ontwikkeling van de RES 1.0 zijn weleens 'weggelaten' als input in de RES, juist door de gevoeligheid van deze processen. Hierdoor zijn in sommige gevallen gebieden die wel degelijk potentie hebben uiteindelijk niet in de RES beland. Deze gebieden komen nu, in gesprekken over een vervolg of afweging met ander thema's wel naar voren, maar conflicteren dan met de afspraken uit de RES; ze liggen namelijk buiten de vastgelegde zoekgebieden. En waar het toevoegen van zoekgebieden theoretisch mogelijk is, blijkt dit in de praktijk zeer lastig.

Perverse / ongewilde financiële prikkels

De op efficiëntie gerichte SDE+ en ++ nemen ruimtelijke kwaliteit (nog) niet mee als indicator of afweging. Hierdoor wordt tussenruimte voor natuur, natuurontwikkeling en inpassing niet beloond maar feitelijk afgestraft. Daarmee maakt de SDE+/++ het creëren van ruimtelijke kwaliteit buitengewoon moeilijk. **Voor een goede ontwikkeling van de RES zou een stap gemaakt moeten worden naar een integrale beloning: energieopbrengst, biodiversiteit, waterberging, bruto/netto ruimtegebruik etc.**

De SDE is een economische prikkel die andere maatschappelijk relevante opgaven wegconcurreert. **Subsidie is op zichzelf een verstandige stap voor de transitie, maar enkel als de andere opgaven – op zijn minst – gelijkwaardig ondersteund worden. Een integrale gebiedsaanpak komt niet van de grond als de verschillende opgaven ongelijk gewaardeerd en gesubsidieerd worden.**

Opwekking van zonne-energie levert meer geld op dan landbouw. Wanneer een agrariër grond verkoopt of verpacht tbv energieopwekking komt veel kapitaal vrij in het gebied, waardoor ook op regionaal niveau investeringskracht ontstaat om nieuwe landbouwgrond op te kopen. Daarom leiden de zoekgebieden van de RES nu al tot speculatie: naast agrariërs kopen ook andere investeerders gronden op. Het gevolg is dat de grondprijs toeneemt wat – ook bij het uitblijven van duurzame energieprojecten – andere maatschappelijke opgaven in de weg zit. Denk hierbij aan de extensivering van de landbouw, meer ruimte voor natuur, klimaatadaptatie, etc. Prijsopdrijving maakt dit – nog – moeilijker en duurder.

Perverse / ongewilde financiële prikkels

Het uitkopen van stoppende (agrarische) bedrijven in een gebied heeft weinig zin. Het zorgt voor een kapitaalinjectie in het gebied met onduidelijke neveneffecten. Er is weinig sturing op het vrijkomende kapitaal, dat immers in private handen terecht komt, waardoor dit niet of beperkt met maatschappelijke meerwaarde geherinvesteerd wordt. **Er moet gericht uitgekocht worden op gebiedsdoelen, niet alleen op het verlagen van de uitstoot.**

Naast bovenstaande effecten treedt er een effect op van het verder uiteendrijven van grotere en kleinere agrariërs. Grote boerenbedrijven kunnen makkelijker investeren in duurzame energie, doordat ze beschikken over meer middelen, maar ook omdat ze meer ruimte 'over' hebben. Dit werkt schaalvergroting ook in de hand; de opbrengsten van de duurzame opwek komen – weer – bij de grotere partijen terecht. Kleine agrariërs zijn hierbij sterk in het nadeel. Het gevolg is dat we op deze manier een (rechts)persoon financieel beter maken en niet het gehele gebied.

Minder ambitieuze boeren kijken ook veel naar de optimalisatie op bedrijfs- of lokaal niveau: het bedrijf energieneutraal maken, maar niet kijken naar de potentie van de bijdrage van datzelfde bedrijf voor het collectief. Er wordt bijvoorbeeld een kleine EAZ molen geplaatst om de melkmachine te laten draaien, verdere opwekpotentie wordt onbenut gelaten.

In veel RES'en, en bij vergunningverlening, wordt een tijdstermijn gekoppeld aan de opwek van duurzame energie op agrarische gronden. Een zonneveld wordt vergund voor 25 jaar waarna het weer terug moet naar de originele staat. Dit maakt de (blijvende) ontwikkeling van maatschappelijke doelen als natuur, waterberging of ander secundaire functies waar een investering voor vereist is, moeilijk. Mogelijkheden om te komen tot een financiële afwaardering van de gronden (naar bijvoorbeeld natuur) blijven onbenut. 'Blijvend grasland' vereist bijvoorbeeld dat – na afwijkend gebruik – de toestand teruggebracht wordt naar gras.

Kennis en capaciteit

Er is – in het algemeen – te weinig kennis van de energietransitie bij de verschillende overheden. De kennis die in huis beschikbaar is, is vaak onvoldoende om visies te maken en plannen te toetsen. De combinatie van de RES-opgave, warmtetransitieplannen en de andere grote thema's groeien veel gemeenten boven het hoofd. Het combineren van deze transities en reguliere opgaven, zoals de woningbouwopgave, werkvoorziening of mobiliteitsopgaven, vereisen complexe/strategische keuzes. Hiervoor is geen of beperkt capaciteit.

Na de afronding van de RES 1.0 komt de verantwoordelijkheid voor uitvoering grotendeels bij gemeenten te liggen. Voor veel RES'en worden de programmabureaus afgebouwd of gaan deze in 'slaapstand', waarmee veel kennis verloren kan gaan. Terwijl juist in deze fase de regiobrede kennis en structuur van deze organisaties wenselijk is om de verdere integratie van de RES met de andere transitiethema's en 'reguliere' ruimtelijke opgaven vorm te geven.

Gemeenten hebben veelal nog geen compleet afwegingskader voor de inpassing of het toestaan van energieprojecten. Hierdoor zijn gemeenten met ambitie veelal afhankelijk van een (privaat) initiatief met daarin een 'gekleurd' beeld van wat relevant of goed is. Er is ook geen alternatief voorhanden als je alleen kunt reageren op de initiatieven. Hierdoor wordt soms gekozen voor het "waarderen van alleen goede plannen". Deze manier van wegen werkt willekeur in de hand en de vraag is hoe lang zo'n aanpak stand houdt.

Zorg voor continuïteit van de opgebouwde kennis en netwerken, gebiedsgerelateerd en regio-overstijgend, om gemeenten bij te staan bij de uitvoering van de RES-plannen. Dit kan door te zorgen dat de mensen van de programmabureaus bij gemeenten en provincies doorwerken aan de uitvoering van de plannen. Met een (regionaal of nationaal) programma, agentschap of expertcentrum kunnen zij hun kennis en ervaring breed delen met ambtenaren die nog weinig ervaring hebben met de complexiteit van de energietransitie en de RES.

GENERATION ENERGY BRIGHT The Cloud Collective FABRICations. van Paridon × de Groot

Sturingsmogelijkheden (kavel vs gebied, markt vs overheid)

De RES 1.0 en de beoogde 2.0 hebben de regio als uitgangspunt. Hierdoor wordt op het niveau van de regio een aantal besluiten genomen. Dit resulteert in zoek- of aandachtsgebieden. Echter, bij de uitwerking op gemeentelijk niveau kan de gemeente slechts beperkt sturen. De input in de RES is weliswaar – deels – van dezelfde gemeente, maar veelal zit de weging van andere thema's hier nog niet in. Hierdoor zal op gemeentelijk niveau steeds een nieuwe afweging gemaakt moeten worden, waarbij de beperkingen van de zoekgebieden dwingend kunnen voelen/zijn. Dit maakt de bewegingsruimte van lokale partijen beperkt. Belangen op gemeentelijk niveau en de zoekgebieden van de RES zijn immers niet gelijk.

Wij kunnen als ontwerpers, samen met de RES-regio en de gemeente, veel ontwerpen en bedenken, maar het mist ontwerpers en gemeenten vaak aan mogelijkheden om resultaten af te dwingen. Wat betreft sommige functiecombinaties of opgaven hebben gemeenten überhaupt weinig tot niets te zeggen of geen invloed op de ontwikkeling. Als het gaat om de grote transities, zoals de landbouwtransitie, bestaan weinig instrumenten op gemeentelijk niveau. Het instrumentarium ligt voornamelijk bij provincie en rijk, waardoor het integreren van opgaven en het stellen van voorwaarden moeilijk is.

De gemeente beschikt ook niet over de mogelijkheid om bepaalde gebieden wel of niet te ontwikkelen. Bij de woningbouwopgave gaat de gemeente over het wel of niet aanleggen van nutsvoorzieningen en het eventueel bouwrijp maken van gronden. Bij het aanleggen van een windpark of zonneveld geldt voor de netbeheerder een wettelijke aansluitplicht waar de gemeente geen enkele invloed op heeft.

Sturingsmogelijkheden (kavel vs gebied, markt vs overheid)

Zonder initiatieven blijft een uitwerking, visie of inpassingsplan vaak achterweg. Dit komt deels door het ontbreken van kennis maar ook omdat gemeenten eventuele ontwikkelingen niet van tevoren al zaken willen opleggen die negatieve effecten hebben op de komst. Te hoge eisen voor natuur of recreatie bij een zonneveld kunnen ervoor zorgen dat ontwikkelaars hun heil elders zoeken. Dit raakt aan de beschrijving van invloed: maak het ruimtelijk plan 'te goed' dan gaat de ontwikkelaar naar een makkelijk gebied, wat ook nog steeds in dezelfde gemeente kan liggen.

Er is een sterke afhankelijkheid van een (lokaal) initiatief en de initiatiefnemers. Deze initiatiefnemers krijgen hierdoor relatief veel macht. Dit komt deels door het ontbreken van de mogelijkheid voor een gemeente om zelf het initiatief te nemen en energie op te wekken; het gemeentelijk energiebedrijf bestaat immers niet meer. Daarnaast zijn gemeenten en provincies ook uitgesloten van SDE-subsidies.

Het concretiseren van zoekgebieden zonder een initiatiefnemer gaat niet. De eisen die gemeenten of RES-regio's stellen zijn locatiegebonden en de markt niet. **Initiatiefnemers zouden dienend moeten zijn aan het RES-proces in plaats van 'jagen' op locaties. De invloed van markt en marktopportunisme is – deels door subsidieprikkels – nu heel hoog.**

Veel van de andere ruimtelijke thema's worden 'toegewezen' of gepland. Bij energie is het enkel een zoekgebied zonder directie of regie. Dit is waarschijnlijk het gevolg van het ontbreken van sturingsmogelijkheden van (lagere) overheden.

De RES heeft een opwekdoel van 35 TWh. Hiermee is de opwek een doel op zichzelf geworden. Toch zou in de gemeentelijke aanpak gekeken moeten worden naar een manier om energie in te zetten als middel voor een ruimtelijk proces en niet als doel op zichzelf. **Het lijkt daarom verstandig in de omgevingsvisie vast te leggen onder welke ruimtelijke voorwaarde opwek van duurzame energie mogelijk is en welke gebiedsambities ondersteund kunnen worden.**

Ontwerpend onderzoek naar mogelijkheden van meervoudig ruimtegebruik en functiecombinaties

Nationaal Programma RES Regionale Energie Strategie

Bright

GENERATION .ENERGY

FABRICations.

van Paridon × de Groot

Bijlage 6: Chronologisch overzicht communicatie

Bijlage 6: Chronologisch overzicht communicatie

1 Chronologische opsomming communicatiemomenten TenneT/Gemeente

- **24-03-2021**: Verzending uitnodiging werkateliers: 104 adressen in oorspronkelijke zoekgebied (tot Glymesweg / Slotweg / Erasmusweg. De inwoners / insprekers vanuit Waterkant en Kijkuit hebben deze brief dus wel ontvangen).
- **24-03-2021**: Informatiebrief naar 3506 adressen, inclusief Lepelstraat en Kladde. Inwoners gewezen op de omgevingsdialoog die we gaan voeren en nadrukkelijk uitgenodigd om mee te denken (via website / telefoon / mail).
- **08-04-2021**: 1e werkatelier. Spreiding deelnemers, zie kaartje in bijlage. In het 1e werkatelier zijn deelnemers gevraagd om suggesties te geven voor nieuwe locaties. Verschillende deelnemers opperden locaties BOZ-1 en BOZ-2. Ook vanuit een inwoner Kijkuit en inspreker tijdens beeldvormende raad werd locatie BOZ-1 genoemd als een goed alternatief als Sabic niet zou kunnen. De inbreng is terug te lezen in de verslagen van de werkateliers, die in het bijlagenboek bij de projectatlas zitten.
- **22-04-2021**: Bijpraatsessie van TenneT met bewoners van de Kannewielseweg. Die hadden alleen de informatiebrief en dus niet de uitnodigingsbrief voor de werkateliers ontvangen, maar hebben zichzelf gemeld om deel te nemen aan de werkateliers vanwege belangen bij locatie 5.
- **17-05-2021**: 2e werkatelier
- **09-06-2021**: Communicatieadviseur TenneT heeft contact opgenomen (per email en telefonisch) met dorpsraad Lepelstraat om te vragen hoe we inwoners van Lepelstraat alsnog extra kunnen betrekken, aangezien die minder vertegenwoordigd waren in de werkateliers.
- **10-06-2021**: TenneT heeft per email reactie gekregen namens dorpsraad Lepelstraat [redacted] dat de voorzitter zou antwoorden. TenneT heeft vervolgens nooit een reactie mogen ontvangen.
- **14-06-2021**: 3e werkatelier, waarin de 5 overgebleven kansrijke locaties zijn besproken met de deelnemers.
- **14-06-2021**: Publicatie van de vijf overgebleven kansrijke locaties op projectatlas TenneT, zodat die voor de gehele omgeving zichtbaar zijn.
- **21-06-2021**: Website/Twitter/Facebook Gemeente Bergen op Zoom: TenneT heeft vijf locaties op het oog voor nieuw hoogspanningsstation bij Halsteren
- Nieuwsbericht verspreid via gemeente Bergen op Zoom over de vijf locaties met nadrukkelijke uitnodiging: laat uw mening horen over de ze locaties via de projectatlas of andere kanalen
- **22-06-2021**: inloopspreekuur voor deelnemers aan de omgevingsdialoog in de Wittenhorst. Hiervan hebben vijf mensen gebruik gemaakt, allen afkomstig uit Kijkuit / Waterkant (waarvan 2 insprekers tijdens de beeldvormende raadsvergadering).
- **23-06-2021**: artikel met kaartje in BN/DeStem over de locaties met nadrukkelijke uitnodiging: laat uw mening horen
- **01-07-2021**: Extra informatiebijeenkomst over Geluid en Electromagnetische velden (EMV)
- **30-07-2021:** verzending 1e digitale nieuwsbrief TenneT over het project naar deelnemers werkateliers en andere geïnteresseerden / stakeholders
- **14-09-2021**: Gemeente Bergen op Zoom, verspreiding omgevingsbrief naar 3609 adressen (inclusief Lepelstraat en Kladde) over stand van zaken omgevingsdialoogproces met in de bijlage een kaart van vijf overgebleven locaties.
- **16-09-2021:** Extra informatiebijeenkomst voor deelnemers aan de omgevingsdialoog waarin TenneT het projectboek heeft gepresenteerd aan de deelnemers.
- **17-09-2021:** persgesprek van TenneT met BN/deStem en Zuidwest Update over inhoud projectboek. Publicatie projectboek met effectonderzoeken op projectwebsite.
- **17-11-2021:** verzending 2e digitale nieuwsbrief TenneT over het project naar deelnemers werkateliers en andere geïnteresseerden / stakeholders
- **22-11-2021**: gesprek portefeuillehouder met de heer [redacted]
- **25-11-2021**: gesprek portefeuillehouder met de heer [redacted] en anderen
- **01-12-2021**: Gesprek portefeuillehouder met TenneT en ministerie EZK over mogelijkheid tot ondergrondse aansluiting van het hoogspanningsstation.
- **02-12-2021**: Gesprek portefeuillehouder met Sabic en TenneT over haalbaarheid locatie "de Spie".

- **17-12-2021**: Het raadsvoorstel inclusief onderliggende stukken is gepubliceerd op de (openbare) website van de gemeenteraad. Eerst onder de beeldvorming van 13 januari 2021 en later op die van 11 januari 2021.
- **22-12-2021**: Publicatie openbare besluitenlijst van de collegevergadering van 14-12-2021 op de website van de gemeenteraad (onder overzichten) met daarop de voorkeursvariant hoogspanningsstation Halsteren.
- **23-12-2021**: Gemeente Bergen op Zoom, verspreiding omgevingsbrief naar 3609 adressen (inclusief Lepelstraat en Kladde) over de voorgedragen locatiekeuze 1 en de mogelijkheid om in te spreken tijdens de beeldvormende raadsvergadering van 11 januari met verwijzing naar de stukken. Van de zending zijn 136 brieven retour gekomen (en dus niet bezorgd)
- **24-12-2021**: verzending 3e digitale nieuwsbrief TenneT over het project naar deelnemers werkateliers en andere geïnteresseerden / stakeholders

2 15 Artikelen in BN/DeStem over het onderwerp in het jaar 2021

- **07-01-2021**: BN/DeStem: TenneT wil nieuw hoogspanningsstation bouwen in Bergen op Zoom
  Citaat: Vanwege krapte op het elektriciteitsnet wil netbeheerder TenneT een nieuw hoogspanningsstation bouwen in de gemeente Bergen op Zoom. Vanwege de benodigde 380kV-aansluiting wordt een plek gezocht nabij de bestaande verbinding in de Auvergnepolder bij Halsteren. In februari of maart start de inspraak
- **12-02-2021**: BN/DeStem: Waar in Halsteren komt nieuw hoogspanningsstation? Dit jaar wordt beslist
  Citaat: Van bewoners en grondeigenaren tot de Dorpsraad Halsteren, van waterschap Brabantse Delta tot bedrijvenvereniging TNP. Ze krijgen allemaal een uitnodiging mee te praten.
- 10-04-2021: BN/DeStem: Dorpsraad: maak van groen bij Sabic een bedrijventerrein.
  Citaat: De haalbaarheid van de plannen is mede afhankelijk van de plek waar stroombeheerder TenneT zijn nieuwe verdeelstation wil bouwen. De grond bij Sabic behoort tot de zes zoeklocaties en zou direct 12 hectare grond weghappen.
- **12-04-2021**: BN/DeStem: 'Kies liever een lege polder' voor groot stroomstation bij Halsteren
  Citaat: De Dorpsraad ziet het verdeelstation nog altijd het liefst komen op een braakliggend stuk grond bij Sabic maar bestuurslid [redacted] noemde de Glymespolder een goede optie. ,,Daar wonen geen mensen."
- **14-04-2021**: BN/DeStem: Mega-stroomstation moet ergens bij Halsteren komen. 'Maar niemand wil dit in zijn achtertuin'
  Citaat: Met een omvang van twaalf voetbalvelden gaat de bouw van een nieuw hoogspanningsstation door TenneT in of nabij de Auvergnepolder forse impact hebben. De netbeheerder verzamelt nu reacties over het zoekgebied ten westen van Halsteren **en Lepelstraat** en legt die deze zomer met alle plussen en minnen voor aan de gemeente Bergen op Zoom.
- **14-04-2021**: BN/DeStem: TenneT: geen mening, maar wel eisen locatiekeuze
  Citaat: [redacted] "We snappen dat voor omwonenden een plek gevoelig kan liggen, voor ons is van belang dat het technisch haalbaar én vergunbaar is."
- **27-04-2021**: BN/DeStem: 'Handen af van onze polder', inwoners in actie tegen bomenkap en hoogspanningsstation bij Halsteren
  Citaat: De initiatiefnemers van de petitie komen zelf ook met een alternatief voor toekomstige industrie en het hoogspanningsstation: het gebied ten noorden van de Eendrachtweg (N286), nabij het gemaal De Pals en tegen het Schelde-Rijnkanaal. ,,Die locatie heeft grote voordelen."
- **07-05-2021**: BN/DeStem: Verdeeldheid om stroomstation en bedrijventerrein in Auvergnepolder
  Citaat: Bewoners van de Kannewielseweg en omgeving staat lijnrecht tegenover die in Lepelstraat. Dat werd donderdagavond duidelijk in de online bijeenkomst van de Dorpsraad, waarin de komst van het stroomverdeelstation van TenneT en de mogelijke ontwikkeling van een bedrijventerrein in de Auvergnepolder werden besproken.
  Citaat: De bewoners van de Kannewielseweg hebben de Pals naar voren geschoven, zowel voor het verdeelstation als het bedrijventerrein. Op 17 mei houdt TenneT een nieuwe inspraakronde.
- **18-05-2021**: BN/DeStem: Felle discussie rond Auvergnepolder: 'Te weinig regie gemeente, strategie Dorpsraad onhandig'
  Citaat: Met het idee voor een bedrijventerrein aan de zuidkant van de Auvergnepolder loopt de Dorpsraad Halsteren te ver voor de muziek uit, terwijl de gemeente Bergen op Zoom te weinig regie neemt in het gebied waar ook wordt gezocht naar locaties voor een hoogspanningsstation en windmolens. Dat stelt…

- **23-06-2021**: BN/DeStem: Vijf opties over voor giga-stroomstation, maar nooit is de buurman blij: 'Ieder heeft zijn eigen belang'
- Citaat: Voor het 12 hectare grote hoogspanningsstation van TenneT dat ten westen van Halsteren of Lepelstraat moet komen, zijn drie van de zes opties geschrapt, maar deden omwonenden twee nieuwe suggesties. Uit die vijf haalbare locaties moet de Bergse gemeenteraad deze zomer kiezen.
  Citaat: Netbeheerder TenneT en de gemeente Bergen op Zoom wijzen inwoners via hun websites op de mogelijkheid om tot half juli te reageren op die vijf polderlocaties.
  Citaat: Digitale werkateliers met zo'n 50 omwonenden leverden nieuwe opties op: zoeklocatie 1 in de projectatlas ligt noordelijk van het Lange Water aan het Schelde-Rijnkanaal bij de Glymesweg te Lepelstraat, locatie 2 tussen Lange Water en kanaal, ten zuiden van het Halsterse gemaal De Pals.
- **18-09-2021**: BN/DeStem: Waar komt station TenneT? 'Het is kamp Noord tegen kamp Zuid'
- **16-10-2021**: BN/DeStem: Ster van Lepelstraat in beeld voor omstreden hoogspanningsstation: 'Laten we het onderzoeken'
- **19-10-2021**: BN/DeStem: TenneT raadt stroomstation Ster van Lepelstraat af: 'Veel woningen en afstand Schouwen te groot'
- **30-10-2021**: BN/DeStem: Auvergnepolder verdeelt Halsteren: 'Niet halsstarrig vasthouden aan besluit van 20 jaar geleden'
- **17-11-2021**: BN/DeStem: Dorpsraad Halsteren leidt Bergs college rond: 'Angst bij inwoners over toekomst Auvergnepolder'
- **04-12-2021**: BN/DeStem: De Ster van Lepelstraat definitief niet geschikt voor hoogspanningsstation TenneT, wat nu?
- **21-12-2021**: BN/DeStem: Bergse college wil hoogspanningsstation Tennet ten noorden van gemaal De Pals: 'Minste overlast'

3 Communicatiefeiten algemeen

- In werkateliers zaten verschillende deelnemers uit Waterkant / Kijkuit. Niet uit Kladde.
- Verslagen werkateliers zijn telkens op de website van TenneT gepubliceerd na vaststelling en gedeeld met de deelnemers.
- Al in april / mei berichten in BN/DeStem en Zuidwest Update over de nieuwe suggesties vanuit de werkateliers rond gemaal de Pals.
- In juni zijn de zoekgebieden, inclusief de nieuwe locaties BOZ1 en BOZ2, op de website en projectatlas gepubliceerd en was iedereen in de gelegenheid om te reageren op de locaties. Daar is nadrukkelijk toe opgeroepen via de media en kanalen van de gemeente.
- Naast de werkateliers / avonden heeft TenneT op verzoek ook persoonlijk contact gehad met deelnemers aan de dialoog.
- Vragen die tijdens de sessies zijn gesteld of die TenneT op andere wijze (brief, telefonisch, website) heeft ontvangen, zijn beantwoord.
- Bijzondere aandacht hierbij verdient de projectatlas, een website met daarop de kaart en de zoekgebieden, waarbij geïnteresseerde een reactie op de kaart konden achterlaten in het gebied waar ze een vraag over hadden. TenneT heeft de vragen vervolgens in dezelfde reactie beantwoord.
- Alle reacties die zijn binnengekomen, via welk kanaal dan ook, zijn integraal opgenomen in een register. Dit is opgenomen in het bijlagenboek dat samen met het projectboek bij de gemeente is aangeleverd als onderligger voor besluitvorming.
- Inspreker namens ZLTO gaf aan dat ZLTO niet betrokken is bij de omgevingsdialoog. ZLTO is door TenneT meerdere keren uitgenodigd om deel te nemen aan de werkateliers. De uitnodiging is intern echter niet terecht gekomen bij de ZLTO afdeling Steenbergen – Bergen op Zoom. ZLTO heeft dit op 18 januari 2022 per mail laten weten aan de gemeente Bergen op Zoom, om dit recht te zetten. Inmiddels verlopen de contact tussen ZLTO en TenneT goed. Op dinsdag 18 januari jongstleden is er gezamenlijk een digitale informatiebijeenkomst georganiseerd voor perceeleigenaren en gebruikers.

4 Communicatiefeiten ten aanzien van Lepelstraat/Kladde

- Aan de werkateliers hebben negen personen deelgenomen die woonachtig zijn in Lepelstraat / Waterkant / Kijkuit. Zij hebben al in een vroege fase hun bedenkingen uitgesproken over locatie BOZ-1. Dit is meegenomen in het omgevingsbeeld, terug te lezen in het projectboek en het bijbehorende bijlagenboek.
    - *Citaat projectboek, pagina 118, omgevingsbeeld BOZ-1: "zorg over verlies landschappelijke en recreatieve waarden (wandelen en fietsen); zorg over landschapsvervuiling door benodigde hoogspanningslijnen; zorg over aantasting cultuurhistorische polderlandschap (Brabantse Wal).*

- Communicatieadviseur TenneT heeft begin juni contact opgenomen (per email en telefonisch) met dorpsraad Lepelstraat om te vragen hoe zij inwoners van Lepelstraat / Kladde alsnog extra kunnen betrekken, aangezien die niet goed vertegenwoordigd waren in de werkateliers. TenneT heeft per email reactie gekregen namens dorpsraad Lepelstraat dat de voorzitter zou antwoorden. TenneT heeft vervolgens nooit een reactie mogen ontvangen.

- Tijdens het inloopspreekuur in de Wittenhorst op 22 juni waren een aantal inwoners uit Lepelstraat / Kladde aanwezig. Daarin heeft TenneT de betreffende bewoners aangespoord vooral zoveel mogelijk reacties op te halen uit de omgeving Kladde / Lepelstraat, zodat die nog meegenomen kunnen worden in het omgevingsbeeld in het projectboek.
  In het hierbij horende gespreksverslag (zie ook bijlagenboek bij projectboek) is te lezen:

  Opmerking: Een grote groep inwoners van Lepelstraat is tegen deelgebied 2 en variant 1 en 2.
  Reactie TenneT: We ontvangen ook graag vanuit de hoek Lepelstraat / Kladde zoveel mogelijk reacties op de locaties. Dat mag individueel, maar ook gebundeld zijn. Ik heb de dorpsraad benaderd met de vraag of ze een nieuwsbericht willen plaatsen met uitnodiging om te reageren via de projectatlas. Daar heb ik nog geen reactie op ontvangen. Initiatieven zoals handtekeningenacties worden ook meegenomen in het omgevingsbeeld. Maar uiteindelijk bepaalt de gemeente hoe zwaar ze dat omgevingsbeeld wegen.

- Bijlage 20 van het bijlagenboek van het projectboek bevat een brief d.d. 13 juli 2021, die rechtstreeks naar de gemeenteraad is gestuurd, waarvan de opstellers zeggen te spreken mede namens Lepelstraat en Kladde. Tevens geven ze in de brief aan: citaat: "*Ondergetekenden willen in het bovenstaande verwoorden wat er onder de Lepelstraatse bevolking leeft. Om dit te peilen zijn we langs de bewoners van de diverse buurtschappen gegaan en hebben daar met de bewoners overlegd over de ontstane situatie*"

- In de reacties die via de projectwebsite en de projectatlas zijn binnengekomen is ook Lepelstraat en Kladde vertegenwoordigd. Ook die zijn meegenomen in het omgevingsbeeld.

- Dat uiteindelijk in het raadsvoorstel een voorkeur voor BOZ-01 wordt uitgesproken is op dat moment voor een ieder gelijke informatie en was nog niet eerder bekend.